

**NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
DELEGATURA W WARSZAWIE**

LWA-41021-98

Nr ewid.: 208/98/P 98 184/LWA

I N F O R M A C J A

**O WYNIKACH KONTROLI
DZIAŁALNOŚCI ADMINISTRACJI RZĄDOWEJ
I SAMORZĄDOWEJ W ZAKRESIE FUNKCJONOWANIA
ŚRODOWISKOWEJ POMOCY SPOŁECZNEJ**

I. CZĘŚĆ OGÓLNA

1. Charakterystyka kontroli

Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Warszawie przeprowadziła - w okresie od 30 marca do 15 sierpnia 1998 r. - z własnej inicjatywy, kontrolę działalności administracji rządowej i samorządowej w zakresie funkcjonowania środowiskowej pomocy społecznej w latach 1996-1997.

Bezpośrednią przyczyną uzasadniającą potrzebę podjęcia tej kontroli były wyniki przeprowadzonej przez Izbę (w okresie grudzień 1995 - luty 1996) kontroli „realizacji zadań pomocy społecznej przez administrację rządową oraz gminy”, które wskazały na występowanie licznych nieprawidłowości i niedociągnięć w pracy służb socjalnych rzutujących na jakość i zakres pomocy socjalnej (niedostateczne rozpoznanie potrzeb, nieprecyzyjne planowanie wydatków na pomoc społeczną, wadliwe i nierzetelne sporządzanie wywiadów środowiskowych stanowiących podstaw wydawania decyzji o przyznaniu określonej formy pomocy).

Dodatkowym argumentem było również to, że w trakcie kontroli „realizacji ustawy o pomocy społecznej w zakresie zapobiegania zjawisku bezdomności” - do kontrolerów docierały sygnały o braku zainteresowania ze strony Izby sytuacją osób i rodzin, które często nie z własnej woli znalazły się w trudnych warunkach socjalno-bytowych.

Celem kontroli było dokonanie **oceny działania jednostek zobowiązanych do realizacji zadań z zakresu środowiskowej pomocy społecznej - udzielonej w miejscu zamieszkania osób jej potrzebujących - pod kątem rzetelnego rozpoznania potrzeb, stopnia ich zaspokojenia oraz prawidłowego wydatkowania środków przeznaczonych na te zadania.**

Kontrolę przeprowadzono w 28 jednostkach znajdujących się na terenie 4 województw objętych właściwością terytorialną Delegatury NIK w Warszawie. Skontrolowano 4 wojewódzkie zespoły pomocy społecznej (w Warszawie, Płocku, Radomiu i Siedlcach), 9 gmin (3 z województwa warszawskiego i po 2 z województw: płockiego, radomskiego i siedleckiego), 7 ośrodków pomocy społecznej (3 z województwa warszawskiego, 2 - z województwa płockiego oraz po 1 - z województwa radomskiego i siedleckiego) oraz 4 Zarządy Wojewódzkie Polskiego Czerwonego Krzyża (w Warszawie, Płocku, Radomiu i Siedlcach) i 4 Zarządy Wojewódzkie Polskiego Komitetu Pomocy Społecznej (w Warszawie, Płocku, Radomiu i Siedlcach).

Na podstawie art. 203 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483) kontrola działalności wojewódzkich zespołów pomocy społecznej przeprowadzona została pod względem legalności, gospodarności, celowości i rzetelności, urzędów gmin (terenowe ośrodki pomocy społecznej) pod względem legalności, gospodarności i rzetelności, Zarządów Wojewódzkich Polskiego Czerwonego Krzyża i Polskiego Komitetu Pomocy Społecznej pod względem legalności, gospodarności w zakresie w jakim wykorzystywały one majątek lub środki państwowe lub komunalne.

Wykaz jednostek objętych kontrolą stanowi załącznik do Informacji.

Tematyka kontroli obejmowała:

a) w wojewódzkich zespołach pomocy społecznej

- źródła finansowania pomocy społecznej,
- stopień zaspokojenia potrzeb w podziale na poszczególne formy pomocy,
- sprawowanie nadzoru nad wydatkowaniem środków przekazanych gminom na realizację zadań zleconych w zakresie środowiskowej pomocy społecznej,
- współpracę z innymi instytucjami i organizacjami w zakresie organizowania i świadczenia pomocy dla osób jej potrzebujących

b) w urzędach gmin (terenowych ośrodkach pomocy społecznej - t.o.p.s.)

- źródła finansowania pomocy społecznej,
- zakres i rodzaj stosowanych form działalności środowiskowej oraz stopień zaspokajania potrzeb w kontekście wywiadów środowiskowych,
- wydawanie decyzji w sprawach świadczeń pomocy społecznej,
- stopień realizacji zadań w podziale na zadania zlecone i własne,
- kwalifikacje i stan zatrudnienia pracowników w ośrodkach,
- współdziałanie ośrodków pomocy społecznej z organizacjami pozarządowymi

c) w organizacjach pozarządowych (PCK i PKPS)

- źródła finansowania pomocy,
- sprawowanie nadzoru nad działalnością opiekuńczą PCK i PKPS w terenie,
- współpraca z innymi instytucjami i organizacjami w zakresie udzielania pomocy.

2. Synteza ustaleń kontroli

Wyniki kontroli wskazały na występowanie (w badanym okresie) licznych nieprawidłowości w działalności jednostek samorządowych - zobowiązanych do realizacji zadań środowiskowej pomocy społecznej - które rzutowały na efekty pracy w tym zakresie administracji rządowej.

2.1. Działalność administracji rządowej

W województwach objętych badaniami kontrolnymi w roku 1996 - z różnych form pomocy społecznej (bez względu na jej rodzaj, formę i źródło finansowania) skorzystało łącznie 200,8 tys. osób, co stanowiło 4,6% ogółu mieszkańców, a w 1997 r. - 192,2 tys. osób, tj. 4,4% (w województwie warszawskim - w roku 1996 - skorzystało 3,7% mieszkańców, a w 1997 r. - 3,4%, w województwie plockim - odpowiednio - 6,5% i 6,1%, w województwie radomskim - odpowiednio - 6,2% i 6,1%, a w województwie siedleckim - 4,6% i 4,7%).

W roku 1996 - na różne formy pomocy społecznej wydatkowano 162,9 mln zł, co stanowiło 78,2% zgłoszonych przez t.o.p.s. potrzeb (208,3 mln zł), a w roku 1997 - odpowiednio - 187,5 mln zł, tj. 51,0% (367,4 mln zł).

Stwierdzono, że głównymi przyczynami korzystania z pomocy społecznej były:

- **ubóstwo** (w roku 1996 - 45,7 tys. rodzin z terenu 4 województw, a w roku 1997 r. - 47,9 tys. rodzin);
- **bezrobocie** (53,6 tys. rodzin; 50,1 tys. rodzin);
- **długotrwała choroba** (38,4 tys. rodzin; 39 tys. rodzin);

- **bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego** (40,9 tys. rodzin; 39,6 tys. rodzin);
- **niepełnosprawność** (29 tys. rodzin; 28,2 tys. rodzin);
- **alkoholizm** (16 tys. rodzin w każdym roku).

Zadania wojewodów z zakresu pomocy społecznej realizują wojewódzkie zespoły pomocy społecznej działające jako wyodrębnione jednostki budżetowe bezpośrednio podległe wojewodom.

Zgodnie z art. 12 ustawy o pomocy społecznej do zadań wojewody należy „**sporządzanie bilansu potrzeb i środków w zakresie pomocy społecznej we współpracy z gminami**”.

W trakcie kontroli ustalono, że wykazywane w bilansach **kwoty** na realizację zadań zleconych gminom - z zakresu pomocy społecznej **nie w pełni odpowiadały - zgłaszanym przez t.o.p.s. - wielkościom potrzeb mieszkańców danego województwa (w województwie warszawskim - w 1996 r. potrzeby środowiskowej pomocy społecznej - rozdział 8612, 8613, 8615, 8617 - zostały zaspokojone w 75%, a w 1997 r. - 101,7%; w województwie plockim - odpowiednio: 80,2% i 68,6%; w województwie radomskim - 78,1% i 91,9%, a w województwie siedleckim - 88,6% i 95,1% - pkt 2.1. str. 23-24).**

Główną przyczyną tego stanu był fakt, że wojewódzkie zespoły pomocy społecznej **nie analizowały wnikliwie „raportów o potrzebach w zakresie pomocy społecznej”** sporządzanych przez terenowe ośrodki pomocy społecznej, w następstwie czego liczba osób wykazana w raportach przez te ośrodki - jako potencjalni świadczeniobiorcy - niejednokrotnie różniła się od liczby osób którym udzielono tej pomocy.

W toku kontroli **nie stwierdzono jednak przypadków nieudzielenia pomocy osobom zakwalifikowanym na podstawie przeprowadzonego wywiadu środowiskowego ani też przypadków pobierania świadczeń nienależnych.**

Ustalono natomiast, że w badanym okresie **ośrodki nie wydały wprawdzie żadnej odmownej decyzji w sprawie przyznania świadczeń z pomocy społecznej z powodu braku środków, ale niejednokrotnie dostosowywały wysokość danego świadczenia do możliwości finansowych ośrodka (pkt 2.2. str. 33).** Jedynie środki przeznaczone na świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych u osób z zaburzeniami psychicznymi, w jednym z kontrolowanych województw wykorzystane zostały - w kwocie 297,7 tys. zł - **niezgodnie z przeznaczeniem;** naruszono tym samym dyscyplinę budżetową (art. 57 ust. 1 pkt 5 ustawy Prawo budżetowe) - *pkt 2.1. str. 30.*

Stwierdzono, że w roku 1997 **wydatki z budżetu wojewodów na realizację zadań zleconych gminom z zakresu pomocy społecznej wzrosły (w porównaniu z rokiem 1996) średnio o 17%, ale ich udział w wydatkach ogółem w budżecie wojewodów - zmalał średnio o 3% (w województwie warszawskim - wydatki na powyższy cel stanowiły 11,03% wydatków ogółem w roku 1996 i 7,7% - w roku 1997; w województwie plockim - dane te wyniosły odpowiednio - 18,5% i 16,6%; w województwie radomskim - 17,2% i 12,8%, a w województwie siedleckim - 14,5% i 11,6% - pkt 2.1 str. 22).**

Wyniki kontroli wskazały, że wojewódzkie zespoły pomocy społecznej **nie zawsze sprawowały w sposób należyty - nadzór nad wydatkowaniem środków przekazywanych gminom - w ramach dotacji - na realizację zadań zleconych z zakresu pomocy społecznej.**

W większości przypadków nadzór nad wydatkowaniem środków na zadania zlecone ograniczał się do analizy miesięcznych meldunków, które t.o.p.s. zobowiązane są przesłać do wojewódzkich zespołów pomocy społecznej (są to sprawozdania o wynagrodzeniach - rozdział 8615, o wydatkach budżetowych Rb-28, informacje o wykorzystaniu środków na wypłatę zasiłków...). Wojewódzkie zespoły pomocy społecznej przeprowadzały również bezpośrednio kontrole t.o.p.s., ale liczba kontroli była znikoma w stosunku do liczby ośrodków pomocy społecznej podległych tym zespołom (pkt 2.2. str. 31).

2.2. Działalność administracji samorządowej

Zadania z zakresu opieki społecznej (własne - gmin i zlecone - przez administrację rządową) realizowane są przez ośrodki pomocy społecznej (zwane dalej „ośrodkami”) - utworzone w poszczególnych gminach na terenie każdego województwa (w niektórych gminach są one samodzielnymi jednostkami, a w innych - wchodzi w skład struktury organizacyjnej urzędów gmin).

W czasie kontroli stwierdzono, że **ośrodki wykazywały małą aktywność w rozpoznawaniu potrzeb danego środowiska w zakresie pomocy społecznej**. W związku z czym zgłaszane przez nie zapotrzebowania na środki finansowe, niezbędne do realizacji poszczególnych form pomocy (które były podstawą do opracowywania przez wojewódzkie zespoły pomocy społecznej projektów wydatków w skali danego województwa) nie w każdym przypadku odzwierciedlały faktyczne potrzeby tego środowiska (pkt 2.1 str. 25- 26).

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli, jedną z przyczyn niewłaściwego rozpoznania danego środowiska w zakresie pomocy społecznej **był niedostateczny - w stosunku do potrzeb jak również nie spełniający wymogów, określonych w ustawie o pomocy społecznej - stan zatrudnienia pracowników socjalnych w ośrodkach pomocy społecznej** (wg art. 46 ust. 8 tej ustawy - na 1 pracownika winno przypadać 2 tys. mieszkańców danej gminy - z ustaleń kontroli wynika, że na 1 pracownika socjalnego zatrudnionego w ośrodku przypadało średnio 3.200 osób, a np. w Ośrodku Pomocy Społecznej Dzielnicy Praga-Południe w Gminie Warszawa Centrum - w roku 1996 na 1 pracownika przypadało 4,1 tys. mieszkańców, a w roku 1997 - 3,7 tys. osób - pkt 2.2. str. 37).

Stwierdzono również, że **wywiady środowiskowe przeprowadzały osoby nie posiadające odpowiednich kwalifikacji**, zatrudnione w ośrodkach na stanowisku „aspiranta pracy socjalnej”; było to niezgodne z art. 43 ust. 3 ustawy o pomocy społecznej - stanowiącym, że „wywiad środowiskowy” przeprowadza pracownik socjalny (spośród analizowanych w toku kontroli wywiadów środowiskowych - 38,8% przeprowadzonych zostało przez „aspirantów” - pkt 2.2. str. 36).

Wyniki kontroli wskazały, że **ośrodki pomocy społecznej nie zawsze przestrzegały ustawowego terminu przeprowadzania wywiadów środowiskowych**, tj. w ciągu 7 dni od daty otrzymania informacji o potrzebie udzielenia pomocy lub zmianie sytuacji życiowej osoby korzystającej z tej pomocy (w 16% badanych spraw - pkt 2.2. str. 34). **Nie aktualizowały - co 6 miesięcy - wywiadów środowiskowych** (w 74% badanych spraw - pkt 2.2. str. 35-36). **Wydawały decyzje administracyjne** przyznające określone świadczenia podopiecznym - w terminie dłuższym niż 30 dni od daty zgłoszenia potrzeby udzielenia pomocy społecznej (w 4,2% badanych spraw - pkt 2.2. str. 35).

Wyniki kontroli wskazały, że zadanie administracji rządowej zlecone gminom do realizacji, polegające na **świadczeniu usług opiekuńczych u osób z zaburzeniami psychicznymi** nie było w pełni wykonywane. Świadczyła o tym wysokość środków finansowych określonych w zapotrzebowaniach składanych do wojewodów na ten cel przez terenowe ośrodki pomocy społecznej oraz stopień ich wykorzystania (*w województwie warszawskim* - w roku 1996 w ogóle nie wydatkowano środków finansowanych na ten cel, mimo iż t.o.p.s. zgłosiły zapotrzebowanie na 3.867 tys. zł, a w roku 1997 - sfinansowano tylko 11,9% zgłoszonych potrzeb; *w województwie plockim* - na 1996 r. t.o.p.s. nie zgłosiły zapotrzebowania na środki na realizację tego zadania - ale wydatkowały 61,6 tys. zł, a w roku 1997 - sfinansowano 66,4% zgłoszonych potrzeb; *w województwie radomskim* - na 1996 r. t.o.p.s. nie zgłosiły zapotrzebowania na środki, ale wydatkowały 145 tys. zł; w roku 1997 - sfinansowano 25,6% zgłoszonych potrzeb; *w województwie siedleckim* - w roku 1996 wydatkowano 3-krotnie więcej środków niż zgłosiły t.o.p.s., a w roku 1997 - sfinansowano 60,7% zgłoszonych potrzeb - pkt 2.1. str. 29).

Główną przyczyną powyższego stanu był fakt, że **do roku 1995, tj. do czasu, kiedy opieka nad osobami z zaburzeniami psychicznymi należała do zadań własnych gminy - ośrodki pomocy społecznej wykazywały również małą aktywność w rozpoznawaniu środowiska pod kątem tych potrzeb**. Dopiero po wejściu w życie ustawy o ochronie zdrowia psychicznego (styczeń 1995 r.), która zagwarantowała gminom dotacje z budżetu wojewodów na realizację tych usług, niektóre ośrodki zintensyfikowały swoją działalność, mającą na celu wydawanie decyzji administracyjnych stanowiących podstawę do przyznawania tego typu świadczeń.

W trakcie kontroli stwierdzono jednak, że **niektóre ośrodki pomocy społecznej wydatkowały środki otrzymane na realizację tego zadania niezgodnie z ich przeznaczeniem, tj. na inne cele** (np. „rozeznanie środowiska”, zakupy rzeczowe, szkolenia) nie mieszczące się w definicji „usług opiekuńczych” określonych w art. 18 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej, co stanowiło naruszenie dyscypliny budżetowej - art. 57 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 5 stycznia 1991 r. Prawo budżetowe¹. (*pkt 2.2. str. 37-39*).

Ustalono również, że ze środków przekazanych na realizację specjalistycznych usług opiekuńczych u osób z zaburzeniami psychicznymi w rozumieniu ustawy o ochronie zdrowia psychicznego - **ośrodki sfinansowały usługi świadczone na rzecz osób których - nie można było zakwalifikować do tej kategorii chorych** na podstawie przedstawionych przez nich zaświadczeń lekarskich (*pkt 2.2. str. 40*).

Stwierdzono ponadto, że **decyzje na świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych nie zawsze wydawane były na podstawie zaświadczenia lekarskiego**, ale również na podstawie „rozeznania środowiska”, „informacji od zainteresowanego”, zaświadczeń wystawianych przez psychologa (*pkt 2.2. str. 40-41*).

Ośrodki nie przestrzegały także ustawowego obowiązku kierowania do osób z zaburzeniami psychicznymi (w celu świadczenia im specjalistycznych usług opiekuńczych) **pracowników posiadających odpowiednie przygotowanie zawodowe**, tj. określone kwalifikacje i staż pracy z osobami o tego rodzaju zaburzeniach (*pkt 2.2. str. 41*).

Stwierdzono, że ośrodki pomocy społecznej realizowały również świadczenia objęte rządowym programem pomocy finansowej na zakup leków.

¹ Dz. U. z 1993 r. Nr 72, poz. 344 ze zm.

W okresie objętym kontrolą świadczenia te zrealizowane zostały w granicach od 35,2% do 57,2% rozpoznanych potrzeb (*pkt 2.1. str. 27-28*).

Jak wynika z ustaleń kontroli, główną przyczyną tak małej liczby osób ubiegających się i objętych tą formą pomocy była bariera kryterium dochodowego, warunkująca przyznanie tego świadczenia (*pkt 1 str. 21*).

Kolejnym **zadaniem zleconym** wykonywanym przez ośrodki pomocy społecznej - **była realizacja świadczeń w ramach „ochrony macierzyństwa”**.

Wprowadzone od września 1996 r. zmiany, dotyczące zasad przyznawania świadczeń z tytułu „ochrony macierzyństwa”, wpłynęły na zmniejszenie w 1997 r. liczby kobiet uprawnionych do tego świadczenia, a tym samym zmniejszyła się liczba wypłaconych świadczeń (*w województwie warszawskim w roku 1997 świadczenie to otrzymało 635 kobiet mniej niż w roku 1996, w województwie plockim - 336, w województwie radomskim - 619, a w województwie siedleckim - 633 kobiet mniej - pkt 2.1. str. 28*).

Z ustaleń kontroli wynika, że wydatki gmin w 1997 r. na realizację zadań z zakresu opieki społecznej wzrosły wprawdzie średnio o 18% w stosunku do roku 1996, ale ich udział w wydatkach ogółem gmin zmniejszył się średnio o 1,4% (*pkt 2.2. str. 31-32*).

2.3. Działalność organizacji pozarządowych

Wyniki kontroli wskazały, że działalność administracji rządowej i samorządowej w zakresie pomocy społecznej wspomagana była przez Stowarzyszenie Polskiego Czerwonego Krzyża i Polskiego Komitetu Pomocy Społecznej.

Stowarzyszenia te - w okresie objętym kontrolą - świadczyły usługi opiekuńcze i pielęgnacyjne oraz specjalistyczne usługi opiekuńcze - na podstawie umów zawieranych z ośrodkami pomocy społecznej z terenu danego województwa. Pobierane z tego tytułu opłaty stanowiły w przypadku Zarządów Wojewódzkich PCK - od 20,1% do 85,8% ich przychodów ogółem w roku 1996 i od 22,5% do 86,7% w roku 1997 r. (*pkt 2.3.1. str. 42*). Natomiast w odniesieniu do Zarządów Wojewódzkich PKPS opłaty za świadczenie usług opiekuńczych stanowiły - w roku 1996 - od 56,7% do 75,2% ich przychodów ogółem, a w roku 1997 - od 52,7% do 90,5% (*pkt 2.3.2. str. 45-46*).

Ustalono, że liczba osób objętych usługami opiekuńczymi, świadczonymi przez te stowarzyszenia była znacznie większa od liczby osób objętych tymi usługami przez terenowe ośrodki pomocy społecznej. Czynnikiem, który miał istotny wpływ na liczbę osób objętych pomocą przez stowarzyszenia był doraźny charakter świadczonych usług, podczas gdy w ośrodkach - był on długoterminowy.

Zaznaczyć należy, że świadczenie usług przez stowarzyszenia było jednym z ich głównych zadań, natomiast dla ośrodków - było ono jednym z wielu (*np. przeprowadzanie wywiadów środowiskowych, praca socjalna, przyznawanie i wypłacanie zasiłków, sprawianie pogrzebów, udzielanie schronienia, posiłku, przyznawania pomocy rzeczowej, zadania zlecone przez administrację rządową*).

W trakcie kontroli stwierdzono, że Stowarzyszenia PCK w Warszawie i Płocku powierzały świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych u osób z zaburzeniami psychicznymi - pracownikom nie posiadającym

odpowiedniego przygotowania zawodowego, uprawniającego do wykonywania tego typu usług (*pkt 2.3.1.str. 44-45*).

3. Wnioski

3.1. Z ustaleń kontroli wynikają następujące wnioski:

- zadania z zakresu środowiskowej pomocy społecznej - nie były w pełni realizowane przez administrację samorządową;
- stan zatrudnienia pracowników socjalnych w ośrodkach pomocy społecznej nie był dostosowany do wymogów określonych w odnośnych aktach normatywnych - co miało negatywny wpływ na prawidłową realizację zadań z zakresu pomocy społecznej jak również na możliwości objęcia opieką większą liczbę podopiecznych ośrodków;
- zatrudnienie w ośrodkach pomocy społecznej osób nie posiadających odpowiednich kwalifikacji, rzutowało na niską jakość przeprowadzanych przez nich wywiadów środowiskowych;
- terenowe ośrodki pomocy społecznej nie zawsze przestrzegały terminów:
 - * przeprowadzania wywiadów środowiskowych oraz ich aktualizacji,
 - * wydawania decyzji administracyjnych,
- generalnie potrzeby osób z zaburzeniami psychicznymi nie były dostatecznie rozpoznane, w związku z czym ośrodki pomocy społecznej nie realizowały zadań nałożonych ustawą o pomocy społecznej i o ochronie zdrowia psychicznego, bądź realizowały je w niewielkim procencie;
- środki przeznaczone na świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych u osób z zaburzeniami psychicznymi były często wydatkowane na inne cele - co stanowiło m.in. naruszenie dyscypliny budżetowej;
- niewystarczająca - w stosunku do lokalnych potrzeb - wielkość środków przeznaczonych zarówno w budżecie wojewodów, jak i budżetach gmin zmuszała niejednokrotnie ośrodki do przyznawania świadczeń w kwotach niższych niż to wynikało z rozpoznanych potrzeb;
- usługi opiekuńcze świadczone przez stowarzyszenia (PCK i PKPS) w znacznym stopniu uzupełniały działania ośrodków pomocy społecznej w tym zakresie.

Oceniając całość zagadnień dotyczących problematyki pomocy społecznej należy stwierdzić, że zmiana zasad udzielania świadczeń wprowadzonych znowelizowaną (w latach 1996-1997) ustawą o pomocy społecznej oraz ustawą o zasiłkach rodzinnych i pielęgnacyjnych, miały zasadniczy wpływ na liczbę świadczeniobiorców i wysokość przyznawanych świadczeń.

3.2. W celu usunięcia stwierdzonych w toku kontroli nieprawidłowości - do kierowników jednostek kontrolowanych skierowano wnioski mające na celu ich usunięcie.

Do dyrektorów wojewódzkich zespołów pomocy społecznej wnoszono o:

- dostosowanie wielkości środków finansowych do aktualnych potrzeb mieszkańców danego województwa;
- prowadzenie kontroli rzetelności sporządzania - przez terenowe ośrodki pomocy społecznej - „raportów” o potrzebach w zakresie pomocy społecznej dla mieszkańców danej gminy.

Ponadto pod adresem Dyrektora WZPS w Płocku wnioskowano o:

- zwiększenie nadzoru nad wydatkowaniem przez gminy (ośrodki pomocy społecznej) środków przekazywanych w ramach dotacji w rozdziale 8612 „usługi opiekuńcze”;
- przekazywanie gminom środków na zadania dotyczące organizowania oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi - wyłącznie w rozdziale 8615, tj. na finansowanie działalności ośrodków pomocy społecznej;
- występowanie do Wojewody - w uzasadnionych przypadkach - o przeniesienie środków między rozdziałami (działu 86) w celu zapewnienia prawidłowego wydatkowania środków przekazywanych gminom na realizację zadań zleconych (w szczególności między rozdziałami 8612 i 8615);
- egzekwowanie od kierowników ośrodków pomocy społecznej - wydawania decyzji w sprawach przyznawania specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi po zgromadzeniu niezbędnych dokumentów określonych w „wytocznych” Wojewody Płockiego z dnia 28 kwietnia 1997 r.;
- zweryfikowanie danych dotyczących rzeczywistego wykorzystania środków przyznanych gminom w latach 1996-1997 w rozdziale 8612 i wyegzekwowanie od gmin zwrotu do budżetu państwa wszystkich środków wykorzystanych niezgodnie z przeznaczeniem (szacunkowa kwota podlegająca zwrotowi do budżetu - ustalona na podstawie przeprowadzonych badań kontrolnych i zebranych informacji - wynosiła 297,7 tys. zł).

3.3. W wystąpieniach pokontrolnych kierowanych do dyrektorów/kierowników ośrodków pomocy społecznej, Delegatura NIK w Warszawie wnosila m.in. o:

- powierzanie wykonywania obowiązków z zakresu pracy socjalnej - w tym przeprowadzania wywiadów środowiskowych - osobom spełniającym wymogi określone w art. 49 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 29 listopada 1990 r. o pomocy społecznej²;
- zintensyfikowanie działań mających na celu dostosowanie stanu zatrudnienia pracowników socjalnych w Ośrodkach do wymogów określonych w art. 46 ust. 8 ustawy z dnia 29 listopada 1990 r. o pomocy społecznej;
- realizację specjalistycznych usług opiekuńczych - w ramach zadań zleconych gminie - wyłącznie dla osób określonych w art. 3 pkt 1 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego³;
- szczegółowe analizowanie i rozpoznawanie sytuacji środowiskowej w gminie w celu faktycznego określenia potrzeb jej mieszkańców w zakresie świadczeń pomocy społecznej finansowanych z

² Dz. U. z 1998 r. Nr 64, poz. 414

³ Dz. U. Nr 111, poz. 535 ze zm.

budżetu państwa w ramach zadań zleconych gminie, jak również z budżetu gmin - na realizację zadań własnych;

- zapewnienie skutecznego nadzoru nad terminowością przeprowadzania wywiadów środowiskowych oraz przeprowadzania ich tylko przez pracowników socjalnych stosownie do postanowień art. 43 ust. 3 ustawy z dnia 29 listopada 1990 r. o pomocy społecznej;
- aktualizowanie wywiadów środowiskowych, nie rzadziej niż co 6 miesięcy, stosownie do postanowień § 12 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 24 lipca 1997 r. w sprawie sposobu przeprowadzania wywiadu środowiskowego (rodzinnego), wzoru kwestionariusza wywiadu oraz oświadczenia o stanie majątkowym, rodzaju dokumentów wymaganych do przyznania renty socjalnej, a także wzoru legitymacji pracownika socjalnego⁴.

Ponadto sformułowano wnioski pokontrolne zobowiązujące:

* **Kierownika Ośrodka Pomocy Społecznej w Łącku do:**

- zwrotu na rachunek budżetu państwa kwoty 6.425 zł, przyznanej na świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych wykorzystanej niezgodnie z przeznaczeniem.

* **Kierownika Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wyszogrodzie do:**

- wydatkowania środków dotacji celowej przyznawanej przez Wojewodę Płockiego na realizację zadań zleconych w ramach rozdziału 8612, dotyczących świadczenia specjalistycznych usług opiekuńczych;
- dokonania zwrotu do budżetu państwa kwoty 114.506 zł dotacji przyznanej na świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych, wykorzystanej niezgodnie z przeznaczeniem.

3.4. W wystąpieniach pokontrolnych, skierowanych do Prezesów Zarządów Wojewódzkich Polskiego Czerwonego Krzyża, Delegatura zobowiązała Prezesów (w Warszawie i w Płocku) do:

- powierzania obowiązków świadczenia specjalistycznych usług opiekuńczych osobom spełniającym wymogi określone w § 3 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1996 r. w sprawie rodzajów specjalistycznych usług opiekuńczych oraz kwalifikacji osób świadczących takie usługi dla osób z zaburzeniami psychicznymi, zasad i trybu ustalania i pobierania opłat za te usługi, jak również warunków częściowego lub całkowitego zwolnienia od opłat⁵.

3.5. W wystąpieniach pokontrolnych, skierowanych do Prezesów Zarządów Wojewódzkich Polskiego Komitetu Pomocy Społecznej - nie formułowano wniosków pokontrolnych.

II. CZĘŚĆ SZCZEGÓŁOWA

⁴ Dz. U. Nr 93, poz. 570

⁵ Dz. U. z 1997 r. Nr 2, poz. 12

1. Charakterystyka stanu prawnego kontrolowanej działalności

Szczególnym rodzajem pomocy społecznej jest pomoc - udzielania w miejscu zamieszkania osób jej potrzebujących (zwana potocznie „pomocą środowiskową”), która obejmuje:

1/ pomoc usługową, tj.:

- usługi socjalne polegające na wykwalifikowanym poradnictwie w trudnych sytuacjach życiowych;
- usługi opiekuńcze dla osób przewlekle chorych, obejmujące pielęgnację i wykonywanie „drobnych” zabiegów zleczanych przez lekarzy (iniekcje, opatrunki ...);
- usługi domowe, obejmujące prowadzenie gospodarstwa domowego i pomaganie samotnym, niepełnosprawnym osobom w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych;
- usługi rekreacyjno-kulturalne (tj. imprezy, dzienne domy pomocy społecznej - które spełniają funkcje opiekuńcze bez odrywania od środowiska osób korzystających z ich świadczeń; domy te stają się ośrodkami profilaktyki geriatrycznej i rehabilitacji);
- inne usługi wynikające ze specyfiki sytuacji życiowej osoby wymagającej pomocy (np.: remonty, zakupy, gotowanie, pranie, sprzątanie itp.)

2/ pomoc pieniężną w postaci:

- zasiłków stałych dla osób niezdolnych do pracy, które nie mają żadnych własnych środków utrzymania oraz członków rodziny zobowiązanych do alimentacji;
- zasiłków okresowych dla osób i rodzin, które przejściowo wymagają takiej pomocy;
- zasiłków celowych (jednorazowych).

Podstawowym aktem prawnym regulującym strukturę organizacyjną i zadania pomocy społecznej oraz zasady udzielania świadczeń i odpłatności za te świadczenia jest ustawa z dnia 29 listopada 1990 r. o pomocy społecznej.

Stosownie do postanowień art. 1 ust. 2 powołanej wyżej ustawy zobowiązanymi do organizowania pomocy społecznej są organy administracji rządowej i samorządowej we współpracy z organizacjami społecznymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi, fundacjami, stowarzyszeniami, pracodawcami oraz osobami fizycznymi i prawnymi.

Do zadań własnych z zakresu pomocy społecznej, realizowanych przez gminę (art. 10 ust. 1) należy między innymi:

- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych i specjalnych celowych,
- przyznawanie pomocy rzeczowej,
- inne zadania z zakresu pomocy społecznej wynikające z rozeznaczonych potrzeb gminy.

Do zadań własnych gminy - z zakresu pomocy społecznej - o charakterze obowiązkowym (art. 10 ust. 2) należy między innymi:

- udzielanie schronienia, posiłku, niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym,
- świadczenie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania,

- praca socjalna,
- sprawienie pogrzebu,
- zapewnienie środków na wynagrodzenia dla pracowników i warunków realizacji zadań własnych gminy.

Zadania pomocy społecznej zlecone gminie - na podstawie art. 46 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej, zgodnie z ustaleniami przekazanymi w tej sprawie przez wojewodów (art. 46 ust. 1a) realizują ośrodki pomocy społecznej.

Ośrodki pomocy społecznej realizują również zadania własne gminy w zakresie pomocy społecznej, chyba że gmina postanowi inaczej (art. 46 ust. 2).

Ośrodki pomocy społecznej wykonują zadania własne gminy w zakresie pomocy społecznej, zgodnie z ustaleniami rady gminy (art. 46 ust. 3).

Na realizację zadań zleconych z zakresu administracji rządowej przysługują gminie środki finansowe (dotacje) z budżetu wojewody (art. 8 ust. 3 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym⁶). Niezgodne z przeznaczeniem wykorzystanie dotacji budżetowej stanowi naruszenie dyscypliny budżetowej, określonej w art. 57 ust. 1 pkt 5 ustawy Prawo budżetowe. Dotacja wykorzystana niezgodnie z przeznaczeniem podlega zwrotowi do budżetu (art. 42 ust. 1 pkt 10 ustawy Prawo budżetowe).

Zadania zlecone gminie (art. 11 ustawy o pomocy społecznej) obejmują m.in.:

- przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych, okresowych, renty socjalnej;
- świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych, przysługujących na podstawie przepisów o ochronie zdrowia psychicznego;
- zadania wynikające z rządowych programów pomocy społecznej bądź innych ustaw mających na celu ochronę poziomu życia osób i rodzin po zapewnieniu odpowiednich środków;
- utworzenie i utrzymanie ośrodka pomocy społecznej i zapewnienie środków na wynagrodzenia pracowników realizujących zadania określone w art. 11.

Aktami prawnymi regulującymi zagadnienia usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi jest ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (zadania z tego zakresu są realizowane jako zadania zlecone gminom przez administrację rządową - art. 9 ust. 4) oraz rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1996 r. w sprawie rodzajów specjalistycznych usług opiekuńczych oraz kwalifikacji osób świadczących takie usługi dla osób z zaburzeniami psychicznymi, zasad i trybu ustalania i pobierania opłat za te usługi, jak również warunków częściowego lub całkowitego zwolnienia od opłat.

Uprawnionymi do świadczeń z zakresu specjalistycznych usług opiekuńczych są osoby z zaburzeniami psychicznymi, którym mogą być świadczone następujące rodzaje usług (§ 1 rozporządzenia):

- usprawnianie do funkcjonowania w społeczeństwie;
- pielęgnacja;
- rehabilitacja fizyczna;

⁶ Dz. U. z 1996 r. Nr 13, poz. 74 ze zm.

- wspieranie psychologiczno-pedagogiczne i edukacyjno-terapeutyczne;
- pomoc mieszkaniowa.

Nadzór nad działalnością gminy w sprawach, dotyczących realizacji zadań zleconych (art. 85 ust. 2 ustawy o samorządzie terytorialnym) sprawuje wojewoda pod względem kryteriów legalności, celowości, rzetelności i gospodarności.

Natomiast do zadań wojewody w zakresie pomocy społecznej (art. 12 ustawy o pomocy społecznej) - należy między innymi:

- sporządzanie bilansu potrzeb i środków w zakresie pomocy społecznej (we współpracy z gminami),
- ustalanie sposobu realizacji zadań zleconych,
- organizowanie kształcenia i doskonalenia zawodowego kadr pomocy społecznej,
- wspieranie działalności organizacji społecznych, związków wyznaniowych, stowarzyszeń o charakterze charytatywnym i fundacji realizujących zadania z zakresu pomocy społecznej.

Zadania wojewody z zakresu **pomocy społecznej** realizuje wojewódzki zespół pomocy społecznej, działający jako wyodrębniona jednostka budżetowa bezpośrednio podległa wojewodzie (art. 48 ustawy o pomocy społecznej).

Świadczenia z zakresu **pomocy środowiskowej** (poza pracą socjalną, poradnictwem oraz świadczeniami przyznawanymi na podstawie umowy użyczenia - art. 24 ust. 1 i 2) przyznawane są decyzjami administracyjnymi, wydawanymi w formie pisemnej. W szczególnych przypadkach decyzja może być wydana w formie ustnej, nie dotyczy to jednak decyzji o odmowie przyznania świadczenia (art. 43 ust. 1 i 2 ustawy). Decyzje wydaje kierownik ośrodka pomocy społecznej z upoważnienia rady gminy udzielonego na podstawie art. 39 ust. 4 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym.

Wydanie decyzji o przyznaniu lub odmowie przyznania świadczeń z pomocy społecznej powinno być poprzedzone przeprowadzeniem wywiadu środowiskowego (rodzinnego) - § 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 24 lipca 1997 r., który powinien być przeprowadzony przez pracownika socjalnego w ciągu 14 dni od daty otrzymania informacji o potrzebie przyznania tej formy pomocy (§ 4 ust. 1). Zgodnie z § 12 rozporządzenia w odniesieniu do osób którym przyznano świadczenia pomocy społecznej wywiad powinien być aktualizowany nie rzadziej niż co 6 miesięcy.

Do 30 listopada 1997 r. termin przeprowadzania wywiadu środowiskowego wynosił 7 dni - § 4 ust. 1 rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 9 kwietnia 1991 r. w sprawie zasad przeprowadzania wywiadu rodzinnego (środowiskowego) oraz wzoru kwestionariusza (Dz. U. Nr 33, poz. 143).

Zadania z zakresu **pomocy społecznej** realizują pracownicy socjalni zatrudnieni w ośrodkach pomocy społecznej. Pracownikiem socjalnym może być osoba, która posiada dyplom pracownika socjalnego lub ukończyła studia wyższe o kierunkach praca socjalna, polityka społeczna, resocjalizacja, socjologia, pedagogika i psychologia (art. 49 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej). W ośrodkach pomocy społecznej stan zatrudnienia pracowników socjalnych powinien być proporcjonalny do liczby ludności gminy w stosunku 1 pracownik socjalny na 2 tys. mieszkańców niemniej jednak niż 3 pracowników (art. 46 ust. 8 ustawy).

Zadania z zakresu pomocy społecznej wykonuje również Polski Czerwony Krzyż (PCK) - art. 3 pkt 1 ustawy z dnia 16 listopada 1964 r. o Polskim Czerwonym Krzyżu⁷.

Zgodnie ze statutem - PCK prowadzi działalność w dziedzinie opieki i pomocy społecznej (§ 9 pkt 9), a także działalność na zlecenie organów rządowych i samorządowych, zgodną z celami organizacji (§ 9 pkt 14). Celem PCK jest zapobieganie cierpieniom ludzkim i ich złagodzenie we wszystkich okolicznościach i w każdym czasie... (§ 8 Statutu PCK) - rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 2 kwietnia 1996 r. w sprawie zatwierdzenia Statutu Polskiego Czerwonego Krzyża⁸.

Problematykę udzielania pomocy finansowej na zakup leków i artykułów sanitarnych regulowało obowiązujące do dnia 4 marca 1997 r. rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 kwietnia 1992 r. w sprawie rządowego programu pomocy finansowej w związku ze wzrostem wydatków na leczenie oraz poszczególnych zasad, warunków i trybu przyznawania tej pomocy (Dz. U. Nr 34, poz. 148).

Stosownie do postanowień § 4 i 5 powołanego rozporządzenia zasiłek na leki przysługiwał osobom i rodzinom, których dochód na osobę w rodzinie w miesiącu poprzedzającym złożenie wniosku, nie przekraczał 150% najniższej emerytury brutto, a wydatki na leki i artykuły sanitarne przekroczyły wysokość 5% dochodu brutto rodziny, zaś w odniesieniu do osób i rodzin utrzymujących się z indywidualnego gospodarstwa rolnego, zasiłek na leki przysługiwał w przypadku jeżeli roczny dochód na osobę w rodzinie nie przekraczał 150% najniższej emerytury brutto, a wydatki na leki i artykuły sanitarne przekraczały wysokość 5% dochodu brutto rodziny.

Zgodnie z § 1 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 4 lutego 1997 r. w sprawie rządowego programu systemowej pomocy finansowej na zakup leków i środków antykoncepcyjnych, artykułów sanitarnych oraz szczegółowych zasad, warunków i trybu przyznawania tej pomocy⁹ (weszło w życie w dniu 5 marca 1997 r.) pomoc finansowa jest udzielana ze środków budżetu państwa w ramach zadań administracji rządowej zleconych gminom na podstawie art. 11 pkt 7 ustawy o pomocy społecznej. Pomoc finansową przyznaje kierownik ośrodka pomocy społecznej lub inna osoba upoważniona (§ 2 rozporządzenia) na podstawie

złożonego w ośrodku pomocy społecznej wniosku osoby zainteresowanej jej przedstawiciela ustawowego bądź innej osoby, która uzyskała zgodę osoby zainteresowanej lub jej przedstawiciela ustawowego (§ 6 ust. 1 rozporządzenia).

Uprawnionymi do otrzymywania pomocy finansowej (§ 3 rozporządzenia) są osoby, których:

- a) miesięczne wydatki na zakup leków, środków antykoncepcyjnych i artykułów sanitarnych przekraczają kwotę równą wysokości 2% dochodu osoby samotnie gospodarującej lub rodziny, a dochód osoby samotnie gospodarującej lub rodziny nie przekracza 120% dochodu określonego w art. 4 ust. 1 powołanej wyżej ustawy o pomocy społecznej;

⁷ Dz. U. Nr 41, poz. 276.

⁸ Dz. U. Nr 42, poz. 182

⁹ Dz. U. Nr 14, poz. 73

- b) miesięczne wydatki na zakup leków, środków antykoncepcyjnych i artykułów sanitarnych przekraczają kwotę równą wysokości 5% dochodu osoby samotnie gospodarującej lub rodziny, a po odliczeniu tych wydatków dochód osoby samotnie gospodarującej lub rodzinny nie przekracza wielkości określonej w pkt a.

W rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 5 października 1993 r. w sprawie określenia zakresu, formy oraz trybu udzielania kobietom w ciąży oraz wychowującym dziecko pomocy w zakresie opieki socjalnej i pielęgnacyjnej (Dz. U. Nr 97, poz. 441 ze zm.) z dniem 1 września 1996 r. wprowadzono zmiany (rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 8 października 1996 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie określenia zakresu i formy oraz trybu udzielania kobietom w ciąży oraz wychowującym dziecko pomocy w zakresie opieki socjalnej - Dz. U. Nr 123, poz. 577) polegające m.in. na: skróceniu czasu wypłacania świadczeń pieniężnych z okresu od 4 miesiąca ciąży do 6 miesiąca życia dziecka, do okresu od 8 miesiąca ciąży do 2 miesiąca życia dziecka (§ 1 ust. 2) oraz wprowadzeniu kryterium dochodowego (§ 1 ust. 1), od spełnienia którego uzależniano wypłacenie ww. świadczenia.

2. Ważniejsze ustalenia kontroli

2.1. Działalność administracji rządowej

W 1997 r. na realizację zadań administracji rządowej, zleconych gminom, w zakresie opieki społecznej - dział 86 - wydatki z budżetu wojewodów wzrosły - w porównaniu z rokiem 1996 - średnio o 17%, ale ich udział w wydatkach ogółem budżetu wojewodów - zmalał średnio o 3%.

- **Z budżetu Wojewody Warszawskiego** - wydatkowano w roku 1996 na realizację zadań zleconych gminom z zakresu opieki społecznej - kwotę 143.014 tys. zł (co stanowiło 11,03% wydatków ogółem z budżetu Wojewody). Natomiast w roku 1997 - wydatkowano na ten cel - kwotę o 22.864 tys. zł większą (16%), tj. 165.878 tys. zł (7,7% wydatków ogółem z budżetu).
- **Z budżetu Wojewody Płockiego** wydatkowano na ten cel w 1996 r. - kwotę 51.405,9 tys. zł (18,5% wydatków ogółem), a w 1997 r. - o 13.866,8 tys. zł więcej (27%), tj. 65.272,6 tys. zł (16,6% wydatków ogółem).
- **Z budżetu Wojewody Radomskiego** wydatkowano w 1996 r. - kwotę 61.134 tys. zł (17,2% wydatków ogółem), a w roku 1997 - kwotę o 4.228 tys. zł większą (6,9%), tj. 65.362 tys. zł (12,8% wydatków ogółem).
- **Z budżetu Wojewody Siedleckiego** wydatkowano w roku 1996 - 41138 tys. zł (14,5% wydatków ogółem z budżetu), natomiast w roku 1997 - o 9.004 tys. zł więcej (21,9%), tj. 50.142 tys. zł (11,6% wydatków ogółem z budżetu).

W okresie objętym kontrolą, największy udział w wydatkach wojewodów - w dziale 86 (opieka społeczna) - stanowiły wydatki na „środowiskową” pomoc społeczną - ukierunkowaną bezpośrednio na podopiecznych (zadania zlecone).

- **Z budżetu Wojewody Warszawskiego** wydatkowano w roku 1996 na środowiskową pomoc społeczną - kwotę 83.515,5 tys. zł, a w roku 1997 - 91.541 tys. zł (o 8.025,9 tys. zł większą).
- **Z budżetu Wojewody Płockiego** wydatkowano odpowiednio na ten cel kwotę 21.399 tys. zł i 30.870 tys. zł (o 9.471 tys. zł więcej).
- **Z budżetu Wojewody Radomskiego** wydatkowano w roku 1996 - 34.433 tys. zł, a w roku 1997 - 40.182 tys. zł (o 5.749 tys. zł więcej).
- **Z budżetu Wojewody Siedleckiego** - wydatkowano odpowiednio - 27.380 tys. zł i 34.178 tys. zł (o 6.798 tys. zł więcej).

Wyniki kontroli wskazały, że środki przeznaczone na środowiskową pomoc społeczną nie w pełni zabezpieczały potrzeby mieszkańców poszczególnych województw (mimo, iż w każdym województwie wydatki na ten cel wzrosły w roku 1997 średnio o 24%).

Np.:

- **w województwie warszawskim**, według projektu wydatków, opracowanego przez Wojewódzki Zespół Pomocy Społecznej na podstawie zgłoszonych przez terenowe ośrodki pomocy społecznej zapotrzebowań - na pełne pokrycie potrzeb z zakresu środowiskowej pomocy społecznej (rozdział 8612 „usługi opiekuńcze”, 8613 „zasiłki i pomoc w naturze”, 8615 „t.o.p.s”, 8617 „zasiłki rodzinne i pielęgnacyjne”) w roku 1996 winna być przeznaczona kwota 108.214 tys. zł, a wydatkowano 81.040 tys. zł, w roku 1997 - odpowiednio 84.341 tys. zł i 85.795 tys. zł. Na „zasiłki i pomoc w naturze” wg t.o.p.s. winna być przeznaczona w 1996 r. kwota 84.943 tys. zł, a wydatkowano z budżetu Wojewody kwotę 62.312 tys. zł, stanowiącą 73,4% zgłoszonych potrzeb (pierwotnie w budżecie zaplanowano 62.732 tys. zł); w roku 1997 - dane te wyniosły odpowiednio - 58.004 tys. zł, 70.000 tys. zł, 64.908 tys. zł i 62.489 tys. zł (wykonanie). Na „zasiłki rodzinne i pielęgnacyjne” wydatkowano w 1996 r. kwotę 4.769 tys. zł, stanowiącą 87,6% zgłoszonych potrzeb (5.445 tys. zł); pierwotnie w budżecie zaplanowano 3.151 tys. zł); w roku 1997 - odpowiednio - 6.163 tys. zł, 4.823 tys. zł i 6.324 tys. zł.
- **W województwie radomskim** na pełne pokrycie potrzeb w zakresie środowiskowej pomocy społecznej (zadania zlecone) - określonych przez Wojewódzki Zespół Pomocy Społecznej w Radomiu na podstawie „raportów” terenowych ośrodków pomocy społecznej, analizy sprawozdań i informacji o zjawiskach społecznych zachodzących w tym województwie i mających wpływ na sytuację rodzin - w roku 1996 winna być przeznaczona kwota 43.325 tys. zł, a w roku 1997 - 43.300 tys. zł (w rzeczywistości wydatkowano na te zadania - odpowiednio - 33.840 tys. zł i 39.773 tys. zł).

- **W województwie płockim** - wg raportów t.o.p.s. na „zasiłki i pomoc w naturze” winna być przeznaczona kwota 20.911 tys. zł, ale w pierwotnym projekcie planu budżetowego Wojewody - uwzględniono kwotę 14.250 tys. zł, a w planie po zmianach - kwota ta wyniosła 15.049 tys. zł i wykonanie - 15.043 tys. zł; w roku 1997 dane te wyniosły odpowiednio - 33.310 tys. zł, 17.288 tys. zł, 20.206 tys. zł i 20.182 tys. zł.
Natomiast na „zasiłki rodzinne i pielęgnacyjne”, wg raportów t.o.p.s. potrzeby wynosiły - w 1996 r. - 1.371 tys. zł, w pierwotnym planie budżetowym - uwzględniono kwotę 1.386 tys. zł, a w ostatecznym - 1.436 tys. zł i wykonanie wyniosło 1.427 tys. zł; w roku 1997 - odpowiednio - 1.911 tys. zł, 1.856 tys. zł, 1.775 tys. zł, 1.747 tys. zł.
Wg raportów t.o.p.s. na środowiskową pomoc społeczną należało przeznaczyć w roku 1996 kwotę 26.682 tys. zł, a wydatkowano 21.399 tys. zł, natomiast w roku 1997 - odpowiednio - 42.192 tys. zł i 28.946 tys. zł.
- **W województwie siedleckim** - na środowiskową pomoc społeczną wydatkowano - w roku 1996 - 26.610 tys. zł (potrzeby 30.039 tys. zł), a w 1997 r. - 32.993 tys. zł (potrzeby - 34.693 tys. zł).

Stwierdzono, że największy udział w wydatkach z budżetu wojewodów na środowiskową pomoc społeczną (zadania zlecone) - stanowiły wydatki w rozdziałach „zasiłki i pomoc w naturze” oraz „zasiłki rodzinne i pielęgnacyjne”.

Np.:

- **w województwie warszawskim** w roku 1996 na „zasiłki i pomoc w naturze” (rozdział 8613) wydatkowano 62.312,1 tys. zł (co stanowiło 76,5% środków wydatkowanych na środowiskową pomoc społeczną), a na „zasiłki rodzinne i pielęgnacyjne” (rozdział 8617) - kwotę 4.769,1 tys. zł (5,9%).
W roku 1997 wydatki te wynosiły odpowiednio: 62.309 tys. zł (71,5%), 6.323,7 tys. zł (7,3%).
- **W województwie radomskim** w roku 1996 na „zasiłki i pomoc w naturze” (rozdział 8613) wydatkowano 26.820,6 tys. zł (co stanowiło 77,9% środków wydatkowanych ogółem na zadania zlecone), ale potrzeby określone zostały przez t.o.p.s. na kwotę 36.037 tys. zł. Natomiast na „zasiłki rodzinne i pielęgnacyjne” (rozdział 8617) wydatkowano - kwotę 1.965,4 tys. zł (5,7%), podczas gdy potrzeby określone zostały przez t.o.p.s. na kwotę 2.817 tys. zł (w projekcie budżetu uwzględniono kwotę 1.807 tys. zł, a w planie po zmianach - 1.980 tys. zł).
W roku 1997 wydatki te wyniosły - odpowiednio- 30.942,4 tys. zł (77%) i 2.450 tys. zł (6,2%); potrzeby określone zostały - odpowiednio - na kwotę 33.416 tys. zł i 2.161 tys. zł.
- **W województwie siedleckim** w roku 1996 na „zasiłki i pomoc w naturze” (rozdział 8613) wydatkowano 20.150 tys. zł (co stanowiło

75% środków wydatkowanych ogółem na zadania zlecone), mimo iż wg t.o.p.s. potrzeby wyniosły 23.572 tys. zł, a na „zasiłki rodzinne i pielęgnacyjne: (rozdział 8617) - kwotę 2.141 tys. zł (8%; potrzeby wg t.o.p.s. - 2.191 tys. zł).

W roku 1997 wydatki te wyniosły odpowiednio - 24.417 tys. zł (73,2%) i 2.713 tys. zł (8,1%), a potrzeby wg t.o.p.s. - 26.140 tys. zł i 2.652 tys. zł.

Wyniki kontroli wskazały, że w latach 1996-1997 liczba potencjalnych świadczeniobiorców - zgłaszanych przez terenowe ośrodki pomocy społecznej, różniła się w znacznym stopniu od faktycznej liczby osób, które otrzymały te świadczenia.

Przyczyną powyższego stanu był m.in. niedostateczny stopień rozpoznania środowiska przez poszczególne terenowe ośrodki pomocy społecznej, jak również nierzetelnie sporządzane przez te ośrodki „raporty” o potrzebach w zakresie różnego rodzaju świadczeń, a także zmiana zasad udzielania świadczeń, wprowadzonych znowelizowaną - w latach 1996-1997 - ustawą o pomocy społecznej oraz ustawą o zasiłkach rodzinnych i pielęgnacyjnych.

- **W województwie warszawskim** w 1996 r. liczba zasiłków stałych wyniosła 69.937, a w 1997 r. - 24.917 (o 45.020 mniej w porównaniu z rokiem 1996); liczba zasiłków okresowych wyniosła odpowiednio 251.154 i 146.434, tj. o 104.720 świadczeń mniej w porównaniu do roku 1996.

Zwiększyła się natomiast w 1997 r. liczba wypłacanych zasiłków stałych wyrównawczych - o 15.425 (z 13.411 do 28.836) i rent socjalnych o 37.055 (z 12.542 do 49.597).

Wzrosła również w tym okresie liczba przyznanych zasiłków rodzinnych - o 13.688 (z 49.579 do 63.267) i zasiłków pielęgnacyjnych - o 3.529 (z 45.327 do 48.856).

W latach 1996-1997

- * zasiłki stałe otrzymało 9.515 osób w roku 1996 (o 855 osób więcej niż zgłosiły w „raportach” terenowe ośrodki pomocy społecznej) i 2.707 osób w 1997 r. (mniej o 467 osób);
- * zasiłki okresowe otrzymało odpowiednio - 40.406 osób (o 2.300 mniej) i 28.068 osób (o 2.744 mniej);
- * zasiłki rodzinne otrzymało 3.380 osób (o 608 osób mniej) i 4.228 osób (o 225 osób mniej);
- * zasiłek pielęgnacyjny otrzymały 4.632 osoby (o 416 osób więcej) i 4.774 osoby (o 142 osoby więcej).

- **W województwie radomskim** w roku 1996 łączna ilość udzielonych zasiłków stałych, stałych wyrównawczych i rent socjalnych - wyniosła 40.839, a w roku 1997 - 43.160 (o 2.321 więcej); w roku 1997 - przyznano 11.483 zasiłki stałe, tj. o 21.546 mniej w porównaniu z rokiem 1996, ale wzrosła ilość wypłaconych rent socjalnych - o 20.632 (z 6.346 do 26.978) i ilość zasiłków stałych wyrównawczych - o 3.235, tj. z 1.464 do 4.699.

W roku 1997 - w porównaniu do 1996 - zmniejszyła się również ilość wypłaconych zasiłków okresowych o 35.855 (ze 117.029 do 81.174). Liczba świadczeniobiorców również uległa zmianom w analizowanym okresie, w tym liczba osób pobierających zasiłek stały zmniejszyła się w roku 1996 - z 3.647 (przed nowelizacją ww. ustawy) do 533 (po wejściu w życie).

Natomiast zasiłki stałe wyrównawcze w roku 1996 pobierało 513 osób, a w 1997 r. - 510 osób i rentę socjalną - odpowiednio - 2.141 osób i 2.371 osób.

Zasiłki okresowe - przed nowelizacją powołanej wyżej ustawy - otrzymywało w roku 1996 - 17.360 osób, a po nowelizacji 5.562 osoby, natomiast w roku 1997 - 15.994 osoby.

W analizowanych latach zasiłki stałe otrzymało: 3.647 osób - w roku 1996 (o 368 osób więcej niż zgłosiły w „raportach” terenowe ośrodki pomocy społecznej) i 4.246 osób - w roku 1997, tj. o 431 osób więcej (np. w samym Radomiu - w roku 1996 - liczba świadczeniobiorców była wyższa od zgłoszonych potrzeb o 280 osób, a w roku 1997 - o 255 osób)

- * zasiłki okresowe otrzymało - odpowiednio w badanym okresie - 17.730 osób (o 269 osób mniej) i 15.994 osoby (o 7.784 osoby mniej);
 - * zasiłki rodzinne otrzymało - odpowiednio - 730 osób (mniej o 347 osób) i 902 osoby (mniej o 522 osoby);
 - * zasiłki pielęgnacyjne - otrzymało - odpowiednio - 2.007 osób (o 136 mniej) i 2.158 osób (o 248 osób mniej).
- **W województwie plockim** - w roku 1996 „zasiłki rodzinne” otrzymało 927 osób (o 134 osoby więcej niż zgłosiły to w „raportach” t.o.p.s.), a w 1997 r. - 604 osoby (o 55 osób więcej), natomiast „zasiłki pielęgnacyjne” - odpowiednio - otrzymało 1.615 osób (o 900 osób więcej) i 1.587 osób (o 640 osób więcej).
 - **W województwie siedleckim** - w roku 1996 „zasiłki rodzinne” otrzymało 815 osób (o 524 osoby mniej), a w 1997 r. - 1.410 osób (o 90 osób więcej), natomiast „zasiłki pielęgnacyjne” - otrzymało 2.152 osoby (20 osób mniej) i 2.300 osób (57 osób mniej).

W związku z ustaleniami kontroli dotyczącymi występowania różnic w liczbie osób wykazanych w raportach t.o.p.s. jako potencjalnych świadczeniobiorców i faktycznie korzystających z różnych form pomocy - dyrektorzy wojewódzkich zespołów pomocy społecznej („WZPS”) zadeklarowali - **w toku kontroli NIK** - podjęcie działań mających na celu wyeliminowanie tych rozbieżności.

- **Dyrektor WZPS w Radomiu** wyjaśniła w toku kontroli, że „W związku z występowaniem różnic ... zamierza zawrzeć w tezach kontroli przeprowadzanych w ośrodkach pomocy społecznej punkt dotyczący

kontroli rzetelności sporządzania raportów o potrzebach w zakresie pomocy społecznej”.

- Natomiast **Dyrektor WZPS w Siedlcach** wyjaśnił, że ...” w celu poprawy powyższych opracowań należy:
 - * doskonalic metodologie zbierania, opracowywania, analiz i weryfikacji zgłoszonych przez gminy prognoz, poprzez przygotowanie dodatkowych programów szkoleniowych oraz wykorzystanie docelowego oprogramowania komputerowego w ramach tworzonego dla wszystkich ośrodków pomocy społecznej systemu „POMOST”;
 - * systematycznie rozszerzać rozpoznanie nowych środowisk w kontekście sytuacji problemowych rodzin (w ramach aktywnej pracy ośrodka);
 - * w działalności instruktażowo-kontrolnej wykorzystać powyższy element do oceny pracy ośrodka pomocy społecznej;
 - * ustalać rzeczywiste potrzeby i prognozowanie w zakresie zadań własnych gmin, a nie dostosowywać ich do skromnych budżetów gmin (konstruowanie rzeczywistych, kompleksowych programów pomocy dla rodziny)”.

Wyniki kontroli wskazały, że zawężeniu uległ krąg osób mogących skorzystać z pomocy finansowej na zakup leków oraz ze świadczeń „z ochrony macierzyństwa”. Z tych form pomocy społecznej w województwach objętych kontrolą skorzystało w 1996 r. - średnio - 40,3% i 97%, a w 1997 r. - 43,2% i 82%.

Wszyscy dyrektorzy WZPS jednomyślnie stwierdzili, że...**„Rządowy program w sposób istotny zawęża krąg osób** mogących skorzystać z pomocy finansowej na zakup leków... Wprowadza **skomplikowany sposób ustalania podmiotów uprawnionych** do dopłat - wymagający żmudnych wyliczeń zasady obliczania wysokości przysługującej pomocy ... stosowane kryteria są nieczytelne, niejasne i trudne do wytłumaczenia osobom ubiegającym się o przyznanie dopłaty na zakup leków...”.

- **W województwie warszawskim** w 1996 r. z „zasiłków na leki” skorzystały 654 osoby (44,1%) spośród 1.482 zgłoszonych przez terenowe ośrodki pomocy społecznej, a w roku 1997 - 715 osób (46,5%) spośród 1.538 (w 1996 r. - 28 gmin nie skorzystało z tego świadczenia, a w 23 liczba świadczeniobiorców była mniejsza niż 10, natomiast w 1997 r. - 29 gmin nie wystąpiło o tę formę świadczenia, a w 20 liczba świadczeniobiorców była mniejsza niż 10).
- Np. w roku 1996 Ośrodek Pomocy Społecznej Targówek - spośród 58 wniosków „o refundację za leki” - 20 rozpatrzył negatywnie wydając decyzje odmowne, a w roku 1997 odpowiednio - na 47 wniosków - 14 zaopiniowano negatywnie.
- Dyrektor WZPS wyjaśniła m.in.: „Od początku powstania, program rządowy na zmniejszenie wydatków na leki nie spełniał zamierzonego

celu ponieważ uwarunkowania podane w rozporządzeniu ograniczały środki w przyznaniu pomocy. W 1997 r. pomimo rosnących cen na leki liczba osób uprawnionych do tej formy pomocy nie wzrastała proporcjonalnie, ponieważ **wiele osób nie spełniało wymaganego kryterium dochodowego, jak również ograniczono liczbę leków podlegających refundacji.(...)** Ponadto pomoc finansowa rządu 2-36 zł, przy obecnych cenach leków jest pomocą znikomą i zatrudnianie pracowników do wyliczania należności jest uważane przez ośrodki jako marnotrawienie czasu”.

W 1996 r. - 2.705 kobiet otrzymało „zasiłek macierzyński”, a w 1997 r. 2.070, natomiast ze środków gmin finansowane były wyprawki dla dzieci (w 1996 r. - 1.291 wyprawek, w 1997 r. - 1.075).

Łącznie ze środków budżetowych i gminnych wydatkowano na „ochronę macierzyńską” w 1996 r. kwotę 1.447,2 tys. zł (z budżetu Wojewody 84,6%, z budżetu gmin 15,4%), a w 1997 r. kwotę 1.348,3 tys. zł (odpowiednio 84,9% i 15,1%).

- *W województwie płockim* w roku 1996 z „zasiłków na leki” skorzystało 345 osób (36,4%) spośród 949 - zgłoszonych przez terenowe ośrodki pomocy społecznej, a w roku 1997 - 314 osób (57,2%) spośród 549. Natomiast z pomocy finansowej na „ochronę macierzyństwa” - skorzystało w analogicznym okresie 2.892 (100% zgłoszonych potrzeb) i 2.556 (87% potrzeb).
- *W województwie radomskim* w roku 1996 z „zasiłków na leki” skorzystało 135 osób (45,6%) spośród 296 - zgłoszonych przez terenowe ośrodki pomocy społecznej, a w roku 1997 - 135 osób (39,6%) spośród 341.
- *W województwie siedleckim* w roku 1996 z „zasiłków na leki” skorzystały 223 osoby (35,2%) spośród 634 - zgłoszonych przez terenowe ośrodki pomocy społecznej, a w roku 1997 - 143 osoby (29,5%) spośród 484. Natomiast z pomocy finansowej na „ochronę macierzyństwa” - skorzystało w analogicznym okresie 3.240 osób (84% zgłoszonych potrzeb) i 2.607 osób (77% potrzeb).

Do zadań administracji rządowej w ramach pomocy społecznej należy świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych u osób z zaburzeniami psychicznymi, które - jako zadania zlecone - realizowane są przez terenowe ośrodki pomocy społecznej (zwane dalej „Ośrodkami”), funkcjonujące w strukturze gmin. Środki finansowe na realizację tych zadań pochodziły z budżetu wojewodów i przekazywane były ośrodkom za pośrednictwem wojewódzkich zespołów pomocy społecznej (w rozdziale 8612 „usługi opiekuńcze).

Wyniki kontroli wskazały, że zapotrzebowanie i wykorzystanie środków z budżetu wojewodów na realizację tych usług było znikome w stosunku do potrzeb (zdaniem dyrektorów ośrodków - przyczyną tego stanu był brak przepisów wykonawczych do ustawy o ochronie zdrowia psychicznego).

- *W województwie warszawskim* - w roku 1996 w ogóle nie przeznaczono i nie wydatkowano środków na realizację specjalistycznych usług

opiekuńczych u osób z zaburzeniami psychicznymi, mimo iż t.o.p.s. określiły na 3.867 tys. zł; w roku 1997 - wydatkowano na ten cel kwotę 432 tys. zł, co stanowiło 11,9% zgłoszonych potrzeb (3.624 tys. zł; w projekcie budżetu nie uwzględniono tych potrzeb).

- **W województwie radomskim** na realizację tych usług wydatkowano w roku 1996 - 144,7 tys. zł (co stanowiło 0,4% środków wydatkowanych ogółem na zadania zlecone), a w roku 1997 - 410,2 tys. zł (1,0%); zaznaczyć należy, że na rok 1996 - t.o.p.s. w ogóle nie zgłosiły potrzeb, a w roku 1997 - określiły je na 1.600 tys. zł.
- **W województwie siedleckim** na realizację specjalistycznych usług opiekuńczych wydatkowano w 1996 r. - 77,2 tys. zł (t.o.p.s. zaplanowały 24,8 tys. zł), a w 1997 r. - 58,6 tys. zł (t.o.p.s. zaplanowały 96,5 tys. zł). Na uwagę zasługuje fakt, że na rok 1996 w budżecie wojewody zaplanowano na realizację tych usług kwotę 501 tys. zł; ponieważ jednak terenowe ośrodki pomocy społecznej nie występowały do wojewódzkiego zespołu pomocy społecznej o przydział środków budżetowych na realizację tych usług (świadczone usługi w tym zakresie finansowane były z budżetów gmin jako zadania własne) toteż nie wykorzystane środki (423,8 tys. zł) - zostały przeniesione decyzją Wojewody na inne zadania zlecone m.in. wypłatę zasiłków stałych, okresowych, ochronę macierzyństwa (rozdział 8613). Podobnie na rok 1997 w budżecie wojewody zaplanowano kwotę 207 tys. zł, ale ze względu na brak zainteresowania tą formą pomocy ze strony ośrodków pomocy społecznej nie wykorzystane środki (147,9 tys. zł) zostały również przeznaczone - decyzją Wojewody - na zadania w rozdziale 8613.

Wyniki kontroli wskazały, że niektóre terenowe ośrodki pomocy społecznej wydatkowały środki otrzymane na świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych - na zadania nie mieszczące się w definicji tych usług, tj. na „rozeznanie środowiska”, zakupy rzeczowe, szkolenia.

Np. **Wojewódzki Zespół Pomocy Społecznej w Płocku** - w roku 1996 - przekazał 6 ośrodkom kwotę 71,0 tys. zł na realizację specjalistycznych usług opiekuńczych (w rozdziale 8612), ale wydatkowano łącznie tylko 61,6 tys. zł; w tym na świadczenia wykonywane na podstawie wydanych decyzji - 26,2 tys. zł (42,6% łącznej kwoty wydatkowanej), na „rozeznanie środowiska” - 27,6 tys. zł (44,8%); w tym wynagrodzenie 8 opiekunek zatrudnionych w Ośrodku w Wyszogrodzie, które świadczyły usługi opiekuńcze na podstawie decyzji przyznających te usługi w ramach zadań własnych gminy), na szkolenia - 0,4 tys. zł (0,6%), na zakupy rzeczowe - 7,4 tys. zł (12%).

Natomiast w roku 1997 WZPS przekazał 24 ośrodkom dotację na ten sam cel - w kwocie 908,3 tys. zł, a wydatkowano - 903,2 tys. zł, w tym: na świadczenia wykonywane na podstawie decyzji - 640,9 tys. zł (71% kwoty wydatkowanej ogółem), na „rozeznanie środowiska” - 104,0 tys. zł (11,51%), na szkolenia - 12,1 tys. zł (1,34%), na zakupy rzeczowe - 77,5 tys.

zł (8,6%) i inne wydatki - 68,8 tys. zł (7,6%, w tym m.in. 7,9 tys. zł - za nadzór nad sprawowaniem usług specjalistycznych - przez Kierownika Ośrodka w Wyszogrodzie i w Górze Św. Małgorzaty, 13,1 tys. zł - nagrody, m.in. dla Burmistrza w Wyszogrodzie w kwocie 7,4 tys. zł).

Na uwagę zasługuje jednak fakt, że Dyrektor WZPS przesłała do burmistrzów, wójtów oraz kierowników ośrodków „wytyczne” Wojewody Płockiego, dotyczące sposobu realizacji rządowych zadań zleconych gminom w zakresie specjalistycznych usług opiekuńczych (pismo z dnia 28.04.1997 r.). W piśmie tym określono cele i zadania tych usług oraz ich organizację. W ramach organizacji tych usług opiekuńczych wskazano w ww. piśmie m.in., że:

- specjalistyczne usługi opiekuńcze realizowane są na podstawie kwalifikacji lekarskiej specjalistycznej i wydawanych na jej podstawie zaleceń lekarskich, po wcześniejszym rozpoznaniu środowiska lokalnego;
- podstawą do objęcia osoby z zaburzeniami psychicznymi specjalistycznymi usługami opiekuńczymi jest decyzja wydana przez kierownika ośrodka pomocy społecznej;
- podstawą do wydania decyzji jest wywiad środowiskowy, w którym należy uwzględnić potrzeby osoby z zaburzeniami psychicznymi, zalecenia lekarza określające formy, rodzaj i zakres świadczenia dla danej osoby.

Ponadto Dyrektor WZPS - informując gminy i ośrodki o przyznanej dotacji na usługi opiekuńcze - przesłała im pismo (z dnia 15 listopada 1996 r.), w którym wskazano m.in., że powyższa dotacja jest wydatkiem celowym przyznanym tylko na usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi i wykorzystanie przyznanego środków może nastąpić w drodze zatrudnienia kwalifikowanego personelu do wykonywania tych usług w ramach umów o pracę lub umów cywilnoprawnych z osobami fizycznymi lub organizacjami zajmującymi się świadczeniem tego typu usług.

Z ustaleń kontroli wynika, że nadzór wojewódzkich zespołów pomocy społecznej nad wydatkowaniem środków przekazywanych gminom na realizację zadań zleconych z zakresu pomocy społecznej sprawowany był w niewielkim zakresie.

- **W województwie warszawskim** w roku 1996 WZPS przeprowadził 8 kontroli kompleksowych oraz 5 lustracji (na 64 podległe WZPS ośrodki pomocy społecznej), a w roku 1997 - 5 kontroli kompleksowych i 3 lustracje;
- **w województwie siedleckim** - przeprowadzono w roku 1996 - 16 kontroli (na podległe 74 terenowe ośrodki pomocy społecznej), a w roku 1997 - 22 kontrole.
- **W województwie płockim** przeprowadzono w roku 1996 - 34 kontrole (w tym 31 problemowych i 3 - kompleksowe), a w 1997 r. 14 kontroli (w tym 13 problemowych i 1 - kompleksowa) - na 48 t.o.p.s. podległych WZPS

- **W województwie radomskim** w 1996 r. przeprowadzono 56 kontroli (w tym 11 sprawdzających i 45 kompleksowych), a w roku 1997 - 18 kontroli problemowych (na 62 t.o.p.s. podległe WZPS).

2.2. Działalność administracji samorządowej

Zadania z zakresu opieki społecznej realizowane są przez ośrodki pomocy społecznej - utworzone w poszczególnych gminach na terenie każdego województwa (w niektórych gminach ośrodki te są samodzielnymi jednostkami, a w innych - wchodzi w skład struktury organizacyjnej urzędów gmin).

W roku 1997 wydatki gmin na realizację zadań z zakresu opieki społecznej wzrosły średnio o 18% (od 0,8% do 26,6%) w porównaniu z rokiem 1996, ale ich udział w wydatkach ogólnych gmin zmalał - średnio o 1,4% (od 0,2% do 3,4%).

Np.:

- wydatki **Urzędu Dzielnicy Mokotów Gminy Warszawa-Centrum**, w roku 1996 - w dziale 86 - wyniosły 10.406,7 tys. zł, co stanowiło 10,0% wydatków Urzędu ogółem (104.291,4 tys. zł); natomiast w roku 1997 - wydatki na opiekę społeczną były o 1.889,6 tys. zł większe (o 18,2%), wynosząc 12.296,3 tys. zł (8,1% wydatków ogółem 151.499,3 tys. zł).
- **Urząd Dzielnicy Praga Południe Gminy Warszawa-Centrum** wydatkował - w roku 1996 - na opiekę społeczną kwotę 12.780,8 tys. zł, co stanowiło 12,8% wydatków Urzędu ogółem (99.980,2 tys. zł); natomiast w roku 1997 - wydatki na opiekę społeczną były o 99,8 tys. zł większe (o 0,8%) i wyniosły 12.880,6 tys. zł (co stanowiło 9,4% wydatków ogółem 137.487,0 tys. zł).
- W roku 1996 wydatki **Urzędu Miasta w Sokołowie Podlaskim** (woj. siedleckie) na opiekę społeczną wyniosły 1.521,6 tys. zł, co stanowiło 11,2% wydatków Urzędu ogółem (13.624,7 tys. zł), natomiast w roku 1997 - wydatki na opiekę społeczną były o 405,4 tys. zł większe (o 26,6%) i wyniosły 1.927,0 tys. zł, co stanowiło 10,2% wydatków ogółem (18.850,9 tys. zł).

Źródłem finansowania - realizowanych przez gminy - zadań własnych z zakresu pomocy społecznej były środki własne gmin, a zadań zleconych - środki przekazywane przez wojewodów za pośrednictwem wojewódzkich zespołów pomocy społecznej (zwanych dalej „WZPS”).

W okresie objętym kontrolą, największy udział w wydatkach gmin - w dziale 86 (opieka społeczna) - stanowiły wydatki na tzw. „środowiskową” pomoc społeczną ukierunkowaną bezpośrednio na podopiecznych terenowych ośrodków pomocy społecznej.

- **Urząd Gminy Pionki** (woj. radomskie) wydatkował w roku 1996 - na środowiskową pomoc społeczną - 424,4 tys. zł, w tym na „usługi opiekuńcze” (rozdział 8612) - 48,7 tys. zł, na „zasiłki i pomoc

w naturze” (rozdział 8613) - 355,3 tys. zł i na „zasiłki rodzinne i pielęgnacyjne” (rozdział 8617) - 20,4 tys. zł.

Ponadto na funkcjonowanie Ośrodka Pomocy Społecznej w Gminie - który wykonuje zadania również na rzecz środowiskowej pomocy społecznej - wydatkowano 104,7 tys. zł (rozdział 8615).

Natomiast w roku 1997 kwoty te wyniosły - odpowiednio - 493,4 tys. zł, 63,4 tys. zł, 405,0 tys. zł, 25,0 tys. zł oraz 132,6 tys. zł.

Zaznaczyć jednak należy, że z łącznej kwoty 529,1 tys. zł wydatkowanej w 1996 r. na opiekę środowiskową (rozdział 8612, 8613, 8615 i 8617) - 156,6 tys. zł wydatkowano na realizację zadań własnych i 372,4 tys. zł - zadań zleconych, a w roku 1997 - odpowiednio 626,0 tys. zł, 160,4 tys. zł, 465,6 tys. zł.

Urząd Dzielnicy Praga Południe Gminy Warszawa-Centrum wydatkował w roku 1996 na środowiskową pomoc społeczną - ukierunkowaną bezpośrednio na podopiecznych - 8.819,5 tys. zł, w tym na „usługi opiekuńcze” (rozdział 8612) - 941,5 tys. zł na „zasiłki i pomoc w naturze” (rozdział 8613) - 7.615,0 tys. zł i na „zasiłki rodzinne i pielęgnacyjne” (rozdział 8617) - 263,0 tys. zł.

Ponadto na funkcjonowanie Ośrodka Pomocy Społecznej w Dzielnicy Praga Południe - który wykonuje zadania również na rzecz środowiskowej pomocy społecznej - wydatkowano 3.504,0 tys. zł (rozdział 8615).

Natomiast w roku 1997, dane te wyniosły - odpowiednio - 8.025,0 tys. zł, 1.159,6 tys. zł, 6.397,0 tys. zł i 468,4 tys. zł oraz 4.490,9 tys. zł.

Zaznaczyć należy, że z łącznej kwoty 12.323,5 tys. zł wydatkowanej w roku 1996 na opiekę środowiskową (rozdział 8612, 8613, 8615 i 8617) - 5.266,5 tys. zł wydatkowano na realizację zadań własnych i 7.057,1 tys. zł - zadań zleconych, a w roku 1997 - odpowiednio 12.516,0 tys. zł oraz 6.767,7 tys. zł i 5.748,3 tys. zł.

Ustalono, że - w okresie objętym kontrolą - środki finansowe przeznaczone na środowiskową pomoc społeczną (na wypłatę zasiłków okresowych) były niewystarczające dla zabezpieczenia potrzeb mieszkańców gminy, i mimo iż ośrodki nie wydały w badanym okresie żadnej odmownej decyzji w sprawie przyznania świadczeń z pomocy społecznej z powodu braku środków, to jednak wystąpiły przypadki ograniczenia wysokości danego świadczenia.

W Miejsko-Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Wyszogrodzie kontrola losowo wybranych 11 spraw o przyznanie pomocy w formie zasiłku okresowego wykazała, że wysokość świadczeń przyznawanych przez Ośrodek w tej formie - na zasadach określonych w art. 31 ust. 4 ustawy z dnia 29 listopada 1990 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 1998 r. Nr 64, poz. 414) - wynosiła od 36,22 zł do 470 zł miesięcznie (łącznie wyniosła 2.017,35 zł) i stanowiła 41% maksymalnej kwoty pomocy możliwej do przyznania w tej formie tym osobom (ogółem 4.919,31 zł).

W 9 przypadkach - spośród 11 - w uzasadnieniu decyzji przyznającej ten zasiłek podano, że przy ustalaniu wysokości zasiłku kierowano się możliwościami finansowymi Ośrodka.

Kierownik Ośrodka wyjaśniła m.in., „**że środki przekazywane przez Wojewodę Płockiego na realizację zadań zleconych z zakresu pomocy środowiskowej nie były wystarczające w stosunku do zgłoszonych potrzeb. Z zadań zleconych gminie w pierwszej kolejności realizowano zadania o charakterze obligatoryjnym, tj. wypłaty zasiłków stałych, stałych wyrównawczych, rent socjalnych, zasiłków okresowych gwarantowanych, świadczeń z tytułu ciąży i ochrony macierzyństwa - natomiast zasiłki okresowe wypłacane były w zależności od posiadanych środków**”.

Wyniki kontroli wskazały na przypadki nieprzestrzegania przez terenowe ośrodki pomocy społecznej § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 9 kwietnia 1991 r. w sprawie zasad przeprowadzania wywiadu rodzinnego (środowiskowego) oraz wzoru kwestionariusza (Dz. U. Nr 33, poz. 143 ze zm.) obowiązującego do dnia 30 listopada 1997 r., na podstawie którego „wywiad powinien być przeprowadzony w ciągu 7 dni od daty otrzymania informacji o potrzebie udzielenia pomocy społecznej lub zmianie sytuacji życiowej osoby korzystającej z tej pomocy”; stwierdzono również przypadki nieodnotowywania przez ośrodki daty zgłoszenia potrzeby pomocy.

– ***Ośrodek Pomocy Społecznej w Pionkach (woj. radomskie).***

W 24 przypadkach - spośród 102 - analizowanych spraw dotyczących przyznania pomocy w formie zasiłku (celowego i okresowego) przez Ośrodek wywiad środowiskowy przeprowadzony został w terminie powyżej 7 dni (od 8 do 27) od daty otrzymania informacji o potrzebie udzielenia takiej pomocy, a w 2 przypadkach w dokumentacji Ośrodka nie odnotowano daty zgłoszenia potrzeby udzielenia świadczenia.

Natomiast w analizowanej dokumentacji dotyczącej 18 osób, którym przyznano usługi opiekuńcze, tylko w 1 przypadku została odnotowana data otrzymania informacji o potrzebie udzielenia pomocy w tej formie.

– ***Ośrodek Pomocy Społecznej Dzielnicy Mokotów Gminy Centrum (woj. warszawskie).***

W 5 przypadkach - spośród 51 - analizowanych spraw, dotyczących przyznania pomocy społecznej przez Ośrodek - wywiad środowiskowy przeprowadzony został w terminie powyżej 7 dni (po 8, 10, 11, 20 i 27 dniach) od daty otrzymania informacji o potrzebie udzielenia takiej pomocy, a w 11 przypadkach - w dokumentacji Ośrodka nie odnotowano daty zgłoszenia potrzeby udzielenia świadczenia.

– Spośród 47 analizowanych dokumentacji - w ***Miejsko-Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Piasecznie*** - dotyczących przyznania pomocy społecznej przez Ośrodek - w 3 przypadkach wywiad środowiskowy przeprowadzony został w terminie powyżej 7 dni (w 2 przypadkach po 9 dniach i w 1 przypadku po 23 dniach) od daty zgłoszenia o potrzebie przyznania pomocy. W 8 przypadkach w dokumentacji Ośrodka nie odnotowano daty zgłoszenia wniosku.

Ustalono, że ośrodki wydawały decyzje administracyjne w terminie powyżej 30 dni od daty zgłoszenia potrzeby udzielenia pomocy osobom potrzebującym - nie dopełniając przy tym obowiązku wynikającego z art. 36 kpa, zgodnie z którym w przypadku niezalutwienia sprawy w terminie określonym w art. 35 kpa należy zawiadomić o tym stronę, podając przyczyny zwłoki i wskazując nowy termin zalutwienia sprawy.

Np. **Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Grójcu** - wydał w badanym okresie 5 decyzji (spośród 184 analizowanych w toku kontroli) w terminie po 30 dniach od daty zgłoszenia potrzeby udzielenia pomocy (tj. po 2x31, 36, 49 i 58 dniach) nie powiadamiając stron o przyczynach zwłoki w ich wydaniu.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Pionkach również wydał 5 decyzji (spośród 102 analizowanych) po 30 dniach od daty zgłoszenia potrzeby udzielenia pomocy (tj. po 31, 33, 34, 72 i 82 dniach).

Ośrodek Pomocy Społecznej Dzielnicy Mokotów w Gminie Warszawa Centrum wydał 4 decyzje - spośród 51 analizowanych w toku kontroli - po 30 dniach od daty zgłoszenia potrzeby udzielenia pomocy (tj. po 2x35 dniach, 47 i 55), a w 11 przypadkach - nie można było ustalić tego terminu, ponieważ w dokumentacji prowadzonej w Ośrodku nie odnotowano daty zgłoszenia potrzeby udzielenia świadczenia.

Stwierdzono również przypadki nieaktualizowania przez ośrodki wywiadów rodzinnych (środowiskowych), a także przypadki niezachowania terminu aktualizacji wywiadu, co było niezgodne z § 10 powołanego wyżej rozporządzenia w sprawie zasad przeprowadzenia wywiadu rodzinnego, na podstawie którego „u osób, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej wywiad środowiskowy powinien być aktualizowany nie rzadziej niż co 6 miesięcy” oraz z § 12 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 24 lipca 1997 r. w sprawie sposobu przeprowadzania wywiadu środowiskowego (rodzinnego), wzoru kwestionariusza wywiadu oraz oświadczenia o stanie majątkowym, rodzaju dokumentów wymaganych do przyznania renty socjalnej, a także wzoru legitymacji pracownika socjalnego (Dz. U. Nr 93, poz. 570, weszło w życie w dniu 1 grudnia 1997 r.), który stanowi „w odniesieniu do osób, którym przyznano świadczenia pomocy społecznej, wywiad powinien być aktualizowany nie rzadziej niż co 6 miesięcy”.

– **W Ośrodku Pomocy Społecznej w Pionkach** - w analizowanej dokumentacji dotyczącej 18 osób, którym Ośrodek przyznał pomoc w formie usług opiekuńczych - w 4 przypadkach wywiad środowiskowy nie był aktualizowany, a w 7 przypadkach został zaktualizowany po upływie 6 miesięcy.

Zaznaczyć jednak należy, że w 4 ww. przypadkach wywiad został zaktualizowany w trakcie kontroli NIK.

– W przypadku wszystkich (9) osób, którym **Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wyszogrodzie** przyznał pomoc w formie specjalistycznych usług opiekuńczych na czas nieokreślony - wywiad środowiskowy został zaktualizowany po upływie 6 miesięcy.

Kierownik Ośrodka wyjaśniła, że „wywiady takie przeprowadzono w styczniu 1998 r., a ich brak w 1997 r. wynikał z przeoczenia” (decyzje wydano w okresie styczeń - marzec 1997 r.).

Przeoczeniem, tłumaczyła również Kierownik Ośrodka brak takich wywiadów w 4 przypadkach przyznania pomocy w formie posiłku dla uczniów szkół podstawowych na rok szkolny 1996/1997 (spośród 9 kontrolowanych spraw tego rodzaju).

Wyniki kontroli wskazały, że osoby zatrudnione w ośrodkach na stanowisku „aspiranta pracy socjalnej” - wykonując pracę w terenie w rejonach opiekuńczych - przeprowadzały m.in. wywiady środowiskowe, co było niezgodne z art. 43 ust. 3 powołanej wyżej ustawy o pomocy społecznej, który stanowi: „wywiad środowiskowy przeprowadza pracownik socjalny”.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Pionkach w roku 1996 zatrudniał 2 aspirantów pracy socjalnej, a w 1997 r. - 3 osoby na tym stanowisku. Pracownicy ci wykonywali pracę w terenie, w tym również przeprowadzali wywiady środowiskowe.

W Miejsko-Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Wyszogrodzie spośród 46 analizowanych wywiadów środowiskowych, przeprowadzonych w okresie objętym kontrolą - 13 wykonanych zostało przez osoby zatrudnione w Ośrodku na stanowisku „aspiranta pracy socjalnej”.

Osoby zatrudnione ***w Centrum Pomocy Socjalnej w Sokolowie*** Podlaskim na stanowisku „aspiranta” (2) przeprowadzały wywiady środowiskowe; spośród 52 analizowanych wywiadów środowiskowych, przeprowadzonych w okresie objętym kontrolą - 25 wykonanych zostało przez aspirantów.

Zaznaczyć jednak należy, że główną przyczyną powyższego stanu był zbyt niski stan zatrudnienia pracowników socjalnych w ośrodkach pomocy społecznej.

Z ustaleń kontroli wynika, że na 1 pracownika socjalnego zatrudnionego w Ośrodku - przypadało średnio 3.200 mieszkańców danej gminy, co było sprzeczne z art. 46 ust. 8 ustawy o pomocy społecznej, który stanowi „ośrodek pomocy społecznej zatrudnia pracowników socjalnych proporcjonalnie do liczby ludności gminy w stosunku jeden pracownik socjalny na 2 tysiące mieszkańców”.

Np. ***w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Łukowie*** - na 1 pracownika socjalnego Ośrodka przypadało (wg stanu na 30 czerwca 1998 r.) średnio 3.196 mieszkańców.

W Ośrodku Pomocy Społecznej Dzielnicy Praga Południe w Gminie Warszawa-Centrum w roku 1996 zatrudnionych było 46 pracowników socjalnych i na każdego z nich przypadało 4,1 tys. mieszkańców, a w roku 1997 - 50 pracowników i każdy miał pod opieką 3,7 tys. osób; natomiast wg stanu na dzień 31 marca 1998 r. - na 1 pracownika socjalnego (58 osób) przypada 3,2 tys. mieszkańców gminy (183,6 tys. osób).

Ustalono, że nie wszystkie terenowe ośrodki pomocy społecznej świadczyły specjalistyczne usługi opiekuńcze u osób z zaburzeniami psychicznymi, które to usługi są zadaniem zleconym finansowanym ze

środków budżetowych wojewodów przekazywanych gminom - za pośrednictwem wojewódzkich zespołów pomocy społecznej - w rozdziale 8612 „usługi opiekuńcze”.

Wyniki kontroli wskazały jednocześnie na nieprawidłowości w wydatkowaniu środków tej dotacji celowej przez niektóre gminy (ośrodki pomocy społecznej) polegające na ich wydatkowaniu niezgodnie z przeznaczeniem. Środki te przeznaczono m.in. na: finansowanie wydatków na organizację usług opiekuńczych (zakupy mebli na wyposażenie stanowisk pracy dla zatrudnionych pracowników przewidzianych do świadczenia usług), koszty wynagrodzeń osób których zadaniem było rozpoznanie środowiska, obsługa finansową i nadzór nad usługami, nagrody. Tego rodzaju wydatki powinny być finansowane z budżetu wojewodów z rozdziału 8615 „Terenowe Ośrodki Pomocy Społecznej”, a nie z rozdziału 8612.

Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wyszogrodzie wydatkował ze środków otrzymanych w badanym okresie, tj. w latach 1996-1997 od Wojewody Płockiego - na realizację specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi (rozdział 8612) w wysokości ogółem 123.136 zł - na wynagrodzenia 3 opiekunek świadczących tego rodzaju usługi (dla 9 osób, którym przyznano je w trybie decyzji administracyjnej) - 31.947 zł, tj. 25,9%. Z pozostałej części dotacji (91.189 zł) wydatkowano m.in.

- 3.128 zł - na wynagrodzenia 8 opiekunek za grudzień 1996 r., które świadczyły w tym miesiącu usługi opiekuńcze przyznane na podstawie przepisów dotyczących zadań własnych Gminy;
- 2.20 zł - na dodatkowe wynagrodzenia w grudniu 1996 r. (na podstawie umów zleceń) pracowników socjalnych Ośrodka za dokonanie rozpoznania środowiska osób z zaburzeniami, mającego na celu wyłonienie kandydatów kwalifikujących się do tego rodzaju usług;
- 7.622 - na dodatkowe wynagrodzenie Kierownika Ośrodka w latach 1996-1997 (na podstawie kolejnych umów zleceń) - za organizację i nadzór nad wykonywaniem tych usług;
- 11.544 zł - na dodatkowe wynagrodzenia dla 2 pracowników Referatu Finansowego Urzędu (na podstawie umów zleceń) z tytułu obsługi finansowej ww. usług;
- 14.356 - na nagrody dla Burmistrza (7.400 zł), Kierownika Ośrodka (2.146 zł), Skarbnika Gminy (2.146 zł) i 3 innych pracowników Referatu Finansowego (łącznie 2.664 zł) z tytułu obsługi i nadzoru;
- 18.380 - na zakupy rzeczowe i usługi, w tym meble na wyposażenie Ośrodka - 10.790 zł;
- 3.300 zł - na koszty kształcenia Burmistrza na Podyplomowym Studium Organizacji Pomocy Społecznej (2.500 zł) i Kierownika Ośrodka na Wydziale Pedagogicznym Wyższej Szkoły Humanistycznej (800 zł).

Natomiast w 1998 r. (I połowa) z ogólnej kwoty wydatków w tym rozdziale (dotyczących zadań zleconych) wynoszącej 44.462 zł - na wynagrodzenia 3 opiekunek świadczących usługi specjalistyczne dla osób które posiadały w tym zakresie decyzje administracyjne wydatkowano 21.145 zł, natomiast

pozostałe wydatki z tego rozdziału dotyczyły wynagrodzeń za pracę 3 osób prowadzących pracę socjalną w środowisku osób niepełnosprawnych - 13.697 zł dodatkowego wynagrodzenia na podstawie umowy zlecenia wypłaconego dla Kierownika za nadzór nad tymi usługami - 2.664 zł dodatkowego wynagrodzenia, na podstawie umów zleceń, 3 pracowników referatu Finansowego urzędu za obsługę finansową ww. usług - 3.996 zł, nagrody dla Burmistrza za nadzór nad usługami opiekuńczymi - 2.960 zł.

Podkreślić przy tym należy, że pismem z dnia 28.04.1997 r. Dyrektor Wojewódzkiego Zespołu Pomocy Społecznej („WZPS”) w Płocku przesłała do burmistrzów, wójtów oraz kierowników ośrodków „wytyczne Wojewody Płockiego, dotyczące sposobu realizacji rządowych zadań „zleconych gminom w zakresie specjalistycznych usług opiekuńczych”. W wytycznych określono cele i zadania oraz organizację tych usług. W ramach organizacji usług opiekuńczych ustalono m.in., że:

- specjalistyczne usługi opiekuńcze realizowane są **na podstawie kwalifikacji lekarskiej specjalistycznej i wydawanych na jej podstawie zaleceń lekarskich**, po wcześniejszym rozpoznaniu środowiska lokalnego;
- podstawą do objęcia osoby z zaburzeniami psychicznymi specjalistycznymi usługami opiekuńczymi jest **decyzja** wydana przez kierownika ośrodka pomocy społecznej;
- **podstawą do wydania decyzji** jest wywiad środowiskowy, w którym należy uwzględnić potrzeby osoby z zaburzeniami psychicznymi, **zalecenia lekarza określające formy, rodzaj i zakres świadczenia dla danej osoby**.

Ponadto w piśmie z dnia 15 listopada 1996 r. - którym Dyrektor WZPS w Płocku poinformowała Ośrodek oraz Gminę o dotacji na usługi opiekuńcze - wskazano m.in., że powyższa dotacja jest wydatkiem celowym przyznany **tylko na usługi opiekuńcze** dla osób z zaburzeniami psychicznymi i wykorzystanie przyznanych środków może nastąpić w drodze **zatrudnienia kwalifikowanego personelu do wykonywania tych usług** w ramach umów o pracę lub umów cywilnoprawnych z osobami fizycznymi lub organizacjami zajmującymi się świadczeniem tego typu usług.

Łączna kwota wydatkowana przez Ośrodek - niezgodnie z przeznaczeniem - wyniosła 114.506 zł.

- **Kierownik Ośrodka Pomocy Społecznej w Łącku** - w okresie od listopada 1997 r. do lipca 1998 r. nie wydała żadnej decyzji przyznającej specjalistyczne usługi opiekuńcze. Ponadto w dokumentacji Ośrodka brak jest specjalistycznych kwalifikacji i zaleceń lekarskich, będących podstawą realizacji specjalistycznych usług opiekuńczych. Natomiast Ośrodek wydatkował w tym okresie kwotę 6.425 zł otrzymaną na świadczenie usług opiekuńczych u osób z zaburzeniami psychicznymi od Wojewody Płockiego (rozdział 8612).

W Ośrodku faktycznie została zatrudniona - z dniem 1 listopada 1997 r. pielęgniarka, która wcześniej ukończyła kurs „Pielęgniarstwo w psychiatrii i opiece społecznej” - świadczyła ona pracę w formie **pracy socjalnej** (która na podstawie art. 10 ust. 2 pkt 4 ustawy o pomocy społecznej - „**należy do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym**” i finansowana jest ze środków własnych gminy lub dotacji wojewody - przekazywanej na działalność terenowych ośrodków pomocy społecznej w rozdziale 8615). Zaznaczyć również należy, że osoby wytypowane przez pracowników socjalnych - pod kątem udzielenia im świadczeń specjalistycznych - nie zostały zakwalifikowane przez Poradnię Zdrowia Psychicznego, mimo iż - według rozeznania środowiskowego i przedłożonych w Ośrodku dokumentów - leczyły się w tej Poradni, bądź posiadały kartę leczenia szpitalnego w Szpitalu dla Nerwowo i Psychiczenie Chorych.

Ustalono, że ze środków przekazanych na realizację specjalistycznych usług opiekuńczych (w ramach zadań zleconych - rozdział 8612) u osób z zaburzeniami psychicznymi w rozumieniu ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, finansowane były usługi świadczone na rzecz osób, których - na podstawie przedstawionych zaświadczeń lekarskich nie można zakwalifikować do tej kategorii chorych.

W Ośrodku Pomocy Społecznej w Pionkach - tylko 1 osoba - spośród 8 - którym udzielono świadczeń specjalistycznych (w ramach zadań zleconych - rozdział 8612) kwalifikowała się - na podstawie przedstawionego zaświadczenia lekarskiego, wystawionego przez psychiatrę - do kategorii osób z zaburzeniami psychicznymi w rozumieniu powołanej wyżej ustawy o ochronie zdrowia psychicznego; natomiast pozostałe osoby (7), u których rozpoznano „miażdżycę uogólnioną”, „demencję starczą”, „stan po udarze mózgu” (6 osób) oraz inwalidztwo (1 osoba) „nie kwalifikują się do tej kategorii osób” - co stwierdził Zastępca Dyrektora ds. Opieki Zdrowotnej Wojewódzkiego Zespołu Psychiatrycznej Opieki Zdrowotnej w Radomiu. Wyżej wymieniony stwierdził również m.in., że „... we wszystkich powyższych przypadkach dla ustalenia, czy pacjent cierpi na zaburzenia psychiczne wskazane jest zasięgnięcie opinii lekarza - specjalisty psychiatry...” (zaznaczyć należy, że zaświadczenie lekarskie dla ww. osób wystawione były przez „lekarzy medycyny” lub „specjalistę chorób wewnętrznych” i w tych przypadkach Ośrodek nie uzyskał opinii psychiatry).

Z ustaleń kontroli wynika ponadto, że nie zawsze podstawą wydania decyzji na świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych (rozdział 8612) było zaświadczenie lekarskie wystawione przez psychiatrę lub lekarza innej specjalności, ale z trafnie postawionym rozpoznaniem zaburzeń psychicznych u pacjenta. Stwierdzono przypadki, że decyzje - o których mowa - wydawane były również na podstawie „rozeznania środowiska”, „informacji od zainteresowanego”, zaświadczeń wystawionych przez psychologa lub zaświadczeń, w których postawione rozpoznanie nie jest zaburzeniem psychicznym.

Analiza decyzji wydanych w województwie plockim na świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych wykazała, że w roku 1996 - tylko 2 decyzje (spośród 55 analizowanych) wydane zostały na podstawie zaświadczeń wystawionych przez psychiatrę i 18 - na podstawie zaświadczeń wystawionych przez innych lekarzy (w tym - z rozpoznaniem „miażdżycy”); pozostałe decyzje - na podstawie m.in. „rozeznania środowiskowego” (12) i „informacji od zainteresowanego i rodziny (21).

Natomiast w roku 1997 - na podstawie zaświadczeń wystawionych przez psychiatrę - wydanych zostało 95 decyzji (spośród 184 analizowanych) zaświadczeń wystawionych przez innych lekarzy - 47, przez psychologa - 8, na podstawie „rozeznania środowiska” - 17 „informacji od zainteresowanego i rodziny” - 1.

Specjalista Wojewódzki ds. psychiatrii dla województwa plockiego stwierdził, że „występowanie u danej osoby zaburzeń psychicznych, tj. chorób psychicznych, upośledzenia umysłowego i innych zaburzeń czynności psychicznych stwierdzić może lekarz. Oczywiście najbardziej kompetentni w rozpoznawaniu anomalii psychicznych wymagających leczenia lub opieki są lekarze psychiatry ... Diagnoz medycznych nie mogą formułować pracownicy terenowych ośrodków pomocy społecznej nie będący lekarzami”.

Stwierdzono przypadki, że specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi, wykonywane były przez opiekunki zatrudnione w ośrodkach pomocy społecznej, które nie posiadały odpowiedniego przygotowania zawodowego do podjęcia tej pracy ani kwalifikacji określonych w § 3 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1996 r. w sprawie rodzajów specjalistycznych usług opiekuńczych oraz kwalifikacji osób świadczących takie usługi dla osób z zaburzeniami psychicznymi, zasad i trybu ustalania i pobierania opłat za te usługi jak również warunków częściowego lub całkowitego zwolnienia od opłat (Dz. U. z 1997 r. Nr 2, poz. 12), ani też nie spełniały wymogów określonych w § 3 ust. 3 tego rozporządzenia, wg którego „specjalistyczne usługi dla osób z zaburzeniami psychicznymi, mogą być świadczone przez osoby bez przygotowania zawodowego ... posiadające co najmniej roczny staż pracy z osobami z zaburzeniami psychicznymi”.

W Miejsko Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Grójcu w latach 1996 (od sierpnia) do 1997 r. - specjalistyczne usługi opiekuńcze dla 20 osób z zaburzeniami psychicznymi - świadczyło ogółem 8 opiekunek, ale żadna z nich ww. momencie podejmowania pracy w Ośrodku nie posiadała kwalifikacji uprawniających do wykonywania tych zadań ani stażu pracy z osobami z zaburzeniami psychicznymi, a doświadczenie w tym zakresie nabywały dopiero podczas pracy w Ośrodku.

Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wyszogrodzie w roku 1997 zatrudnił 3 osoby w celu świadczenia specjalistycznych usług opiekuńczych, ale tylko jedna posiadała kwalifikacje uprawniające do wykonywania tych usług, określone w § 3 ust. 1 powołanego wyżej rozporządzenia.

Żadna z zatrudnionych osób - w momencie podejmowania pracy w charakterze opiekunki - nie posiadała stażu pracy uprawniającego do świadczenia usług dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Doświadczenie w tym zakresie osoby te nabywały dopiero podczas pracy w Ośrodku.

W okresie objętym kontrolą, terenowe ośrodki pomocy społecznej współpracowały z organizacjami pozarządowymi w zakresie środowiskowej pomocy społecznej, a w szczególności dofinansowywały realizowane przez te organizacje zadania z zakresu pomocy społecznej, użyczały im pomieszczeń do prowadzenia tych zadań oraz zlecały im świadczenie usług opiekuńczych i pielęgnacyjnych podopiecznych ośrodków.

Np. **Ośrodek Pomocy Społecznej Dzielnicy Mokotów** w Gminie Warszawa-Centrum w roku 1996 dofinansował 25 programów z zakresu pomocy społecznej - realizowanych przez 22 organizacje pozarządowe - na łączną kwotę 194,3 tys. zł (w tym z rozdziału 8621 - 78,5 tys. zł i z konta środka specjalnego Ośrodka - 115,8 tys. zł), a w roku 1997 - dofinansował 24 organizacje na łączną kwotę 203,2 tys. zł (w tym odpowiednio - 120 tys. zł i 83,2 tys. zł).

W roku 1996 - opieką ze strony organizacji pozarządowych - objętych zostało 1.146 podopiecznych Ośrodka, a w roku 1997 - 1.127 osób.

Ośrodek Pomocy Społecznej Dzielnicy Praga Południe w Gminie Warszawa-Centrum w roku 1996 dofinansował 19 programów z zakresu pomocy społecznej - realizowanych przez organizacje pozarządowe - na łączną kwotę 363,1 tys. zł, a w roku 1997 - dofinansował 18 organizacji na łączną kwotę 250 tys. zł.

W każdym przypadku podstawą przekazania dotacji była umowa zawarta pomiędzy organizacją z Zarządem Dzielnicy Praga-Południe. Natomiast z lokali udostępnionych przez Ośrodek - skorzystało w roku 1996 - 10 organizacji, a w roku 1997 - 11.

2.3. Organizacje pozarządowe

2.3.1. Stowarzyszenia Polskiego Czerwonego Krzyża

Zarządy Wojewódzkie Polskiego Czerwonego Krzyża (zwane dalej „Zarządami PCK”) prowadzą działalność opiekuńczą - tj. usługi opiekuńcze i pielęgnacyjne oraz specjalistyczne usługi opiekuńcze - nad podopiecznymi terenowych ośrodków pomocy społecznej danego województwa. Pobierane z tego tytułu opłaty stanowiły w roku 1996 - od 20,1% (Radom) do 85,8% (Płock) przychodów uzyskanych ogółem przez Zarządy PCK, a w roku 1997 - od 22,5% (Radom) do 86,7% (Płock) tych przychodów.

W 3 Zarządach PCK - tj. w Warszawie, Płocku i Radomiu - przychody z tytułu prowadzonej „działalności opiekuńczej” nad podopiecznymi terenowych ośrodków pomocy społecznej wzrosły w 1997 r. - odpowiednio - o 73,1%, 20,9% i 2,4% w stosunku do roku 1996. Natomiast w Zarządzie PCK w Siedlcach

przychody z tego tytułu - w roku 1996 wyniosły 40,8%, ale w roku 1997 - Zarząd nie prowadził działalności opiekuńczej.

- **Zarząd Okręgowy PCK w Warszawie** w roku 1996 uzyskał przychód z tytułu usług świadczonych na podstawie umów zawartych z 2 ośrodkami pomocy społecznej - w wysokości 230,1 tys. zł (w Zielonce - 45,8 tys. zł i w Legionowie - 184,3 tys. zł) i usług świadczonych przez Zarząd Rejonowy PCK Warszawa Południe - 89,2 tys. zł. Natomiast w roku 1997 Zarząd zawarł umowy z 5 ośrodkami pomocy społecznej na świadczenie usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych i uzyskał z tego tytułu przychód w wysokości 492,3 tys. zł (w Zielonce - 78,6 tys. zł, Legionowie - 279,8 tys. zł, Wołominie - 48,3 tys. zł, Dzielnicy Żoliborz w Gminie Warszawa-Centrum - 66,5 tys. zł i Bielańskim Centrum Pomocy Społecznej w Warszawie - 19,1 tys. zł), a usług świadczonych przez Zarząd Rejonowy PCK Warszawa Południe - 31,9 tys. zł (z dniem 1 sierpnia 1997 r. Zarząd ten został rozwiązany) i na podstawie indywidualnych zgłoszeń - 1,7 tys. zł.

W roku 1996 usługi opiekuńcze - na zlecenie ośrodków pomocy społecznej - świadczone były dla 110 osób (liczba przepracowanych godzin w ciągu roku - 50,8 tys. godzin), a w roku 1997 - dla 184 osób (80,9 tys. godzin) i dla 65 osób - specjalistyczne usługi opiekuńcze (13,4 tys. godzin). Zarząd Rejonowy PCK Warszawa Południe - w okresie objętym kontrolą - świadczył usługi opiekuńcze - średnio - dla 37 osób miesięcznie.

- **Zarząd Okręgowy PCK w Płocku** w roku 1996 uzyskał przychód z tytułu usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych świadczonych na podstawie zawartych umów przez punkty opieki w Gostyninie, Iłowie, Kutnie, Łęczycy, Płocku, Sierpcu i Żychlinie - w kwocie 947,3 tys. zł i na podstawie indywidualnych zgłoszeń - 23,7 tys. zł. Natomiast w roku 1997 z tytułu zawartych umów na świadczenie usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych świadczonych przez punkty opieki w Iłowie, Kutnie, Płocku, Łęczycy, Sierpcu, Żychlinie - w kwocie 1.148,9 tys. zł i na podstawie indywidualnych zgłoszeń - 25,3 tys. zł.

W roku 1996 usługi opiekuńcze - na zlecenie ośrodków pomocy społecznej i zarządów miast i gmin - świadczone były dla 538 osób (liczba przepracowanych godzin w ciągu roku - 281,6 tys. godzin) i usługi specjalistyczne dla 26 osób (1,9 tys. godzin). Odpowiednio w roku 1997 - dla 473 osób (217,1 tys. godzin) i dla 41 osób (35,7 tys. godzin). Opieką świadczoną na podstawie indywidualnych zgłoszeń objęto 38 osób w 1996 r., a w 1997 r. - 32.

- **Zarząd Okręgowy PCK w Radomiu** w 1996 r. uzyskał z tytułu świadczenia usług opiekuńczych, na podstawie umów zawartych z 4 gminami (tj. w Drzewicy, Zakrzewie, Gichniowie i Nowym Mieście) - 61,4 tys. zł (20,1% przychodów ogółem). W 1997 r. przychody z tego tytułu (umowy były zawarte z tymi samymi gminami) były większe o 9,4 tys. zł i wyniosły 70,8 tys. zł (22,5% przychodów ogółem).

W 1996 r. usługami opiekuńczymi objęto 17 chorych (liczba przepracowanych godzin 7.742) oraz 26 osób objęto tzw. pomocą sąsiedzka (koszt usługi dla jednej osoby ustalany miesięcznie); natomiast w 1997 r. objęto usługami opiekuńczymi 19 chorych (8.540 godzin) i 18 osób pomocą sąsiedzka.

- **Zarząd Okręgowy PCK w Siedlcach** w 1996 r. świadczył usługi opiekuńcze tylko nad podopiecznymi 2 terenowych ośrodków pomocy społecznej - tj. MOPS w Siedlcach (tylko do lipca 1996 r.) i GOPS w Garwolinie (do czerwca 1996 r.).

W roku 1996 usługi opiekuńcze świadczone były dla 96 osób (liczba przepracowanych godzin wyniosła 23,0 tys.) - przez 33 osoby zatrudnione przez Zarząd na podstawie zawartych z nimi „umów-zleceń” (w związku z faktem nieprzyjęcia - przez oba ośrodki pomocy społecznej - podwyżki kosztów świadczonych usług od 1 czerwca 1996 r. - Zarząd rozwiązał umowy z tymi ośrodkami na świadczenie tych usług). W roku 1996 - z tytułu świadczenia usług opiekuńczych, Zarząd PCK uzyskał kwotę 91,1 tys. zł (co stanowiło 40,8% przychodów ogółem Zarządu).

Wyniki kontroli wskazały na przypadki nieprzestrzegania przez objęte kontrolą Zarządy PCK wymogów (posiadania przez osoby świadczące specjalistyczne usługi opiekuńcze odpowiedniego 6 lub 12 miesięcznego stażu pracy z osobami z zaburzeniami psychicznymi), określonych w § 3 ust. 2 i 3 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1996 r. w sprawie rodzajów specjalistycznych usług opiekuńczych oraz kwalifikacji osób świadczących takie usługi dla osób z zaburzeniami psychicznymi, zasad i trybu ustalania i pobierania opłat za te usługi, jak również warunków częściowego lub całkowitego zwolnienia od opłat (Dz. U. z 1997 r. Nr 2, poz. 12).

- **W Zarządzie PCK w Warszawie** - wg stanu na 31 grudnia 1996 r. - zatrudnionych było 39 opiekunek, w tym 22 - na podstawie umowy o pracę i 17 - na podstawie umowy-zlecenia, a wg stanu na 31 grudnia 1997 r. - dane te wyniosły odpowiednio 95 oraz 35 i 60. Spośród 25 osób świadczących specjalistyczne usługi opiekuńcze dla 52 podopiecznych z terenu Dzielnicy Gminy Warszawa-Centrum i Gminy Bielany - 5 osób (wg stanu na 31 grudnia 1997 r.) - nie posiadało udokumentowanego półrocznego stażu pracy w tego rodzaju placówkach (w tym 2 osoby miały kwalifikacje do wykonania zawodu pielęgniarki, 1 - fizykoterapeuty, 1 - animatora wychowawcy i 1 - posiada 20 letni staż pracy (jako opiekun);
- **w Zarządzie PCK w Płocku** - wg stanu na 31 grudnia 1996 r. - zatrudnionych było 228 opiekunek, w tym 70 - na podstawie umowy o pracę i 158 - na podstawie umowy zlecenia, a wg stanu na 31 grudnia 1997 r. - dane te wynosiły odpowiednio - 152 oraz 46 i 106. Spośród 20 osób świadczących specjalistyczne usługi opiekuńcze dla 30 podopiecznych w 1997 r. z terenu Płocka - 2 osoby mające kwalifikacje do wykonywania zawodu pielęgniarki nie posiadały udokumentowanego półrocznego stażu pracy w tego rodzaju placówkach.

Ponadto 6 osób świadczących ww. usługi bez kwalifikacji nie posiadało udokumentowanego rocznego stażu pracy z osobami z zaburzeniami psychicznymi.

2.3.2. Stowarzyszenia Polskiego Komitetu Pomocy Społecznej

Jednostki organizacyjne Polskiego Komitetu Pomocy Społecznej (zwane dalej „PKPS”), tj. Zarządy Rejonowe i Zarządy Wojewódzkie, funkcjonujące na terenie województw objętych kontrolą udzielały - z inicjatywy własnej lub na zlecenie - różnorodnej pomocy społecznej, która uzupełniała i wspierała działania organów administracji państwowej i samorządowej podejmowane w tym zakresie wobec osób i rodzin, które z różnych przyczyn miały trudności w zaspokajaniu swoich potrzeb życiowych.

Z ustaleń kontroli wynika, że 3 Zarządy PKPS - spośród 4 objętych kontrolą - świadczyły usługi opiekuńcze na podstawie umów zawartych z gminami lub terenowymi ośrodkami pomocy społecznej (tj. w Warszawie, Płocku i Siedlcach); przychody jakie te Zarządy uzyskiwały z tego tytułu wynosiły w roku 1996 - od 56,7% do 75,2%, a w roku 1997 - od 52,7% do 90,5%.

- **Zarząd PKPS w Warszawie** w roku 1996 realizował usługi opiekuńcze na podstawie umów zawartych z 9 ośrodkami pomocy społecznej funkcjonującymi w strukturze organizacyjnej gmin: Otwock, Piaseczno, Wołomin, Wesoła, Legionowo, Marki i Warszawa-Centrum (Mokotów, Wola, Ochota), a w roku 1997 - z 10 ośrodkami (ze wszystkimi wyżej wymienionymi i dodatkowo - z Żoliborskim Centrum Pomocy Społecznej); usługi te świadczone były w analizowanych latach - odpowiednio - wobec 599 i 980 podopiecznych tych ośrodków.

Przychody uzyskane przez Zarząd z tytułu świadczenia usług opiekuńczych wyniosły - w roku 1996 - 1.295,4 tys. zł (co stanowiło 74,8% przychodów ogółem - 1.731,9 tys. zł, a w roku 1997 - 2.322,4 tys. zł (90,5%) kwoty 2.566,4 tys. zł).

- **Zarząd PKPS w Płocku** świadczył usługi opiekuńcze - na zlecenie terenowych ośrodków pomocy społecznej i zarządów miast i gmin Gostynina, Kutna, Płocka, Sierpca i Żychlina - w roku 1996 - dla 1.865 osób (liczba przepracowanych godzin w ciągu roku - 120,8 tys.), a w roku 1997 - na zlecenie ww. jednostek z wyjątkiem Gostynina, ale dodatkowo Łęczycy - dla 1.901 osób (116,7 tys. godzin).

Przychody Zarządu - z tytułu świadczenia tych usług wyniosły - w analizowanych latach - odpowiednio - 323,1 tys. zł (co stanowiło 75,2% przychodów ogółem - 429,6 tys. zł) i 382,8 tys. zł (52,7% przychodu ogółem - 726,4 tys. zł);

- **Zarząd PKPS w Siedlcach** świadczył usługi opiekuńcze na zlecenie Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Siedlcach; w roku 1996 usługami objęto 234 podopiecznych Ośrodka, a w roku 1997 - 251 osób.

Zarząd uzyskał przychód z tytułu świadczenia usług opiekuńczych w roku 1996 - w kwocie 347,1 tys. zł (co stanowiło 56,7% przychodu ogółem - 611,8 tys. zł), a w roku 1997 - 497,2 tys. zł (59,1% przychodu ogółem - 841,3 tys. zł).

III. PRZEBIEG POSTĘPOWANIA KONTROLNEGO I DZIAŁANIA PODJĘTE PO ZAKOŃCZENIU KONTROLI

Protokóły z kontroli wszystkich wymienionych wcześniej jednostek (4 wojewódzkich zespołów pomocy społecznej, 9 gmin, 7 ośrodków pomocy społecznej, 4 zarządów wojewódzkich PCK i 4 zarządów wojewódzkich PKPS) zostały podpisane bez zastrzeżeń.

Wyniki kontroli zostały omówione (stosownie do postanowień art. 58 ustawy o NIK) na 16 naradach pokontrolnych.

Do 28 skontrolowanych jednostek, Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Warszawie skierowała wystąpienia pokontrolne, zawierające oceny kontrolowanej działalności, jak również uwagi i wnioski w sprawie usunięcia stwierdzonych (w toku kontroli) nieprawidłowości.

Ponadto Delegatura skierowała 2 zawiadomienia do właściwych komisji orzekających w sprawach o naruszeniu dyscypliny budżetowej przez dwóch kierowników Ośrodków Pomocy Społecznej oraz jednego burmistrza polegające na niezgodnym z przeznaczeniem wykorzystaniu dotacji budżetowych, co stanowiło naruszenie dyscypliny budżetowej (art. 57 ust. 1 pkt 5 ustawy Prawo budżetowe).

Kierownicy jednostek skontrolowanych nie złożyli zastrzeżeń do wystąpień pokontrolnych. W odpowiedziach na te wystąpienia informowali Delegaturę NIK w Warszawie o podjętych działaniach zmierzających do realizacji wniosków pokontrolnych.

Dyrektorzy WZPS informowali m.in., że:

- zamierzają zawrzeć w tezach kontroli przeprowadzanych w ośrodkach pomocy społecznej punkt dotyczący kontroli rzetelności sporządzania raportów o potrzebach w zakresie pomocy społecznej;
- będą doskonalić metodologię zbierania, opracowywania, analiz i weryfikacji zgłoszonych przez gminy prognoz, poprzez przygotowanie dodatkowych programów szkoleniowych;
- systematyczne rozpoznawanie nowych środowisk w kontekście sytuacji problemowych rodzin - w ramach aktywnej pracy ośrodka - będzie istotnym elementem do oceny pracy ośrodków pomocy społecznej;
- ośrodki pomocy społecznej zostaną zobowiązane do ustalania rzeczywistych potrzeb środowiska (konstruowania rzeczywistych, kompleksowych programów pomocy dla rodziny), a nie dostosowywania ich do wielkości budżetów gmin;
- opracowane zostały nowe druki rozliczeń wydatków na rządowe zadania zlecone w rozdziale 8612;

Dyrektorzy/kierownicy ośrodków pomocy społecznej informowali m.in., że:

- przeprowadzanie wywiadów środowiskowych powierzane będzie osobom posiadającym odpowiednie kwalifikacje;
- specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi będą świadczone na podstawie decyzji administracyjnych;

- podejmą stosowne działania zapewniające terminowość przeprowadzenia wywiadów i ich aktualizacji nie rzadziej niż co 6 miesięcy.

Jeden z kierowników ośrodka pomocy społecznej poinformował również, że dokonał zwrotu kwoty wnioskowanej w wystąpieniu pokontrolnym, a drugi - wnosił o odstąpienie Delegatury od wniosku w sprawie zwrotu nieprawidłowo wydatkowanych środków budżetowych, mimo iż wcześniej nie zgłaszał żadnych zastrzeżeń.

Uznając jednak bezzasadność wniosku kierownika ośrodka pomocy społecznej, Delegatura podtrzymała swoje stanowisko zawarte w wystąpieniu.

Warszawa, dnia grudnia 1998 r.

DYREKTOR DELEGATURY
Najwyższej Izby Kontroli
w Warszawie

Lech Bylicki

Zatwierdzam:

PREZES
NAJWYŻSZEJ IZBY KONTROLI

JANUSZ WOJCIECHOWSKI